

Bahariye Mevlevihanesi

istev
ilim sanat tarih edebiyat vakfı

Bahariye Mevlevihanesi

Bahariye Mevlevihanesi'nin binalarının 1933'teki durumları: soldan sağı doğru selâmlık, semahane-türbe ve harem binalarının Halic'ten görünüşü. Encümen Arşivi, 1933

Bahariye Mevlevihanesi ana girişi. Songül Koç, 2012

İSTEV'DEN

İSTANBUL, KADİM BİR MEDENİYETİN, CANLILIĞINDAN HİÇBİR ŞEY KAYBETMEYEN SİMGE ŞEHRİDİR. UZUN SÜRE “DOĞUNUN İNCİSİ” SIFATINI TAŞIYAN ŞEHİR, DOĞU VE BATI'YI BİRBİRİNE YAKLAŞTIRAN COĞRAFI KONUMUYLA BÖLGEDEN VE TARİHTEN KOPMADAN BİR DÜNYA ŞEHRİ OLDUĞU GERÇEĞİNİ HER GEÇEN GÜN BİRAZ DAHA PERÇİNLEMEDİR.

İSTANBUL, TOPOĞRAFIK ÖZELLİKLERİ, DERİN SOSYO-POLİTİK KÖKLERİ, TOPLUMSAL-KÜLTÜREL DOKUSUYLA, İNSANOĞLUNUN ÖNÜNDE GÜÇLÜ BİR BİRİKİM OLARAK DURUYOR. BU BİRİKİMİ GÜN YÜZÜNE ÇIKARMAK İÇİN BELEDİYELER VE BİRÇOK GÖNÜLLÜ KURULUŞ ELBİRLİĞİ İÇİNDE ÇALIŞMAKTALAR. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NİN RESTORASYONU İLE YENİDEN HAYAT BULAN, DÖNEMİNİN ÖNEMLİ ÂSİTANELERİNDEN “BAHARİYE MEVLEVÎHANESİ” BU ÇABANIN ANLAMLI BİR ÖRNEĞİ.

ELİNİZDEKİ KİTAP, İLİM SANAT TARİH VE EDEBİYAT VAKFI “İSTEV”İN 2012 YILINDA “MEVLEVÎLİK VE BAHARİYE MEVLEVÎHANESİ” HAKKINDA YAPTIĞI BİR DİZİ KONFERANS VE SEMİNERİN ÜRÜNÜDÜR. KİTAPTA, MEVLEVÎLİĞE AİT KISA BİR GİRİŞİN ARDINDAN, BAHARİYE MEVLEVÎHANESİ'NİN BEŞİKTAŞ'TAN EYÜP'E, HALIÇ KIYILARINA UZANAN TARİHİNİ BULACAK, YANISIRA YAPININ MİMARİ ÖZELLİKLERİ HAKKINDA MALUMAT SAHİBİ OLACAKSINIZ.

BU KİTAP, SAKARYA ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ SEZAYİ KÜÇÜK İLE İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI TÜRK İSLAM SANATI BÖLÜM BAŞKANI M. BAHA TANMAN'IN DEĞERLİ KATKILARI İLE HAZIRLANMIŞTIR.

İSTEV, KİTABIN BASILMASINA İMKAN SAĞLAYAN GİV (Girişimci İşadamları Vakfı)'E ŞÜKRANLARINI SUNAR.

TARİH, EDEBİYAT VE SANAT ALANINDA GÜNÜMÜZE KADAR ULAŞAN DEĞERLERİMİZİ KORUYARAK GELECEK NESİLLERE TAŞIMADA BİR KÖPRÜ OLABİLMEK AMACIYLA FAALİYET GÖSTEREN İSTEV, DAHA NİCE KIYMETLİ ESERLE SİZLERLE BULUŞMAYI DİLER.

SAYGILARIMIZLA,

İLİM SANAT TARİH VE EDEBİYAT VAKFI - İSTEV

GENEL HATLARIYLA MEVLEVÎLİK

SEZAI KÜÇÜK

MEVLEVÎLİK, XIII. ASIR SONLARINDA KONYA'DA MEVLÂNÂ CELÂLEDDİN RÛMÎ ADINA, OĞLU SULTAN VELED TARAFINDAN KURULAN TARİKATIN ADIDIR. BU TARİKAT, "EFENDİMİZ" ANLAMINA GELEN "MEVLÂNÂ" ADIYLA ANILAN BELHLİ CELÂLEDDİN MUHAMMED'E NİSBET EDİLMİŞ, ONUN MUSİKİ, SEMA VE ŞİİR GİBİ ÜÇ VASITAYA İSNAT ETTİĞİ TARİKAT ANLAYIŞI, VEFATINDAN SONRA KONYA'DA GELİŞİP, ANADOLU BEYLİKLER DÖNEMİ VE ALTI ASIRLIK OSMANLI İMPARATORLUĞU BOYUNCA TÜRK TOPLUMUNU YAKINDAN ETKİLEYEN TARİKATLARDAN BİRİSİ OLMUŞTUR.

ŞEMS-İ TEBRİZÎ'DEN SONRA AŞK VE CEZBEYE DAYANAN, MUSİKİ, SEMA VE ŞİİR İLE YOĞRULMUŞ BİR TASAVVUF ANLAYIŞI SERGİLEYEN MEVLÂNÂ, HER NE KADAR YAŞADIĞI DÖNEM İÇİNDE ORTAYA KOYMUŞ OLDUĞU TASAVVUF ANLAYIŞINI VE YAŞANTISINI BİR TARİKAT TESİSİ MAKSADIYLA YAPMAMIŞSA DA, KENDİSİNDEN SONRA GELEN HALEFLERİ TARAFINDAN TESİS EDİLECEK OLAN MEVLEVÎLİK, MEVLÂNÂ'NIN ORTAYA KOYDUĞU BU ESASLAR ÇERÇEVESİNDE YAPILANMIŞ, ÂDÂB VE ERKÂNIYLA BİR TARİKAT HALİNİ ALMIŞTIR.

MEVLÂNÂ, DAHA SONRA ŞEMS'LE TANIŞMASI NETİCESİNDE ORTAYA KOYACAĞI COŞKUN VE CEZBELİ TASAVVUFÎ TAVRINA AİT TEMELLERİ BURHANEDDİN MUHAKKİK TİRMİZÎ'NİN TASAVVUF EĞİTİMİNDEN ALMIŞ FAKAT ŞEMS'LE KONUŞUP GÖRÜŞÜNCEYE KADAR TEMKİNLİ BİR SÛFÎ OLARAK YAŞAMIŞTIR. NİTEKİM MEVLÂNÂ, O DÖNEMDE ANADOLU'DA HAKİM OLAN İBN ARABÎ ETKİSİ, KÜBREVÎLİK, MELÂMÎLİK VE KALENDERÎLİK GİBİ TASAVVUFÎ ANLAYIŞLARI KENDİSİNDE TOPLAYIP MEZCETMİŞTİR. ŞEMS-İ TEBRİZÎ VASITASIYLA MELÂMÎLİK VE KALENDERÎLİĞE SEMPATİ DUYMUŞ, FAKAT BABASI VE ONUN HALİFESİ BURHANEDDİN MUHAKKİK TİRMİZÎ'DEN ALDIĞI ZÜHDÎ TASAVVUF ANLAYIŞINI DA BÜTÜN HAYATI BOYUNCA SÜRDÜRMÜŞTÜR.

MEVLÂNÂ'DAN SONRA YERİNE GEÇEN HÜSAMEDDİN ÇELEBİ, MEVLÂNÂ'YI SEVENLERİ VE BAĞLILARINI BİR ARADA TUTMUŞ FAKAT BİR TARİKAT İHDAS ETMEMİŞTİR. HÜSAMEDDİN ÇELEBİ'DEN SONRA MEVLÂNÂ'NIN OĞLU SULTAN VELED'İN BABASININ MAKAMINA GEÇMESİYLE BİRLİKTE, MEVLEVÎLİĞİN TARİKAT OLARAK KURULUŞ DÖNEMİ BAŞLAMISHTIR. TEŞKİLATÇI BİR KİŞİLİĞE SAHİP OLAN SULTAN VELED, MEVLÂNÂ TÜRBESİ'NİN YAPILMASINI SAĞLAMISHTI, BU SU-

İç içe Mevlevî tac-ı
şerifleri ve ta'lik hatlı
"Yâ Hazret-i Mevlânâ yazısı"
Sadberk Hanım Müzesi

SEZAI KÜÇÜK
Yrd. Doç. Dr., Sakarya
Üniversitesi,
İlahiyat Fakültesi,
Tasavvuf Anabilim Dalı.

Bu yazı Sezai KÜÇÜK tarafından
"Mevlevîliğin Son Yüzyılı"
isimli kitaptan faydalanılarak
hazırlanmıştır.

Son dönem Mevlevî şeyhleri Afyon Karahisar Mevlevîhanesi'nin girişinde. Baki Baykara Arşivi

RETLE MEVLÂNÂ'YI SEVENLER İÇİN TEKKE ANLAMINDA BİR MERKEZ KURULMUŞTUR. ZAMANINDA GÖREVDE OLAN İDARECİLERLE KURDUĞU YAKINLIK NETİCESİNDE TÜRBEME VAKIFLAR SAĞLAMİŞTİR. AMASYA, ERZİNCAN VE KIRŞEHİR'E HALİFELER GÖNDERİP, MEVLEVÎ TEKKELERİ AÇTIRMIŞ, BİR YANDAN DA TARİKATIN USÛL VE ERKÂNINI TESPİT EDEREK, MEVLEVÎLİĞİ KURALLARI TÖRENLERİ SABİT BİR TARİKAT HALİNE GETİRMEYE ÇALIŞMIŞTIR.

YİNE SULTAN VELED DÖNEMİNDEN (1284-1312) BAŞLAYARAK MEVLEVÎLER, ANADOLU'DA HÜKÜM SÜREN BEYLİKLERLE YAKIN TEMASA GEÇMİŞLER, ÖZELLİKLE BEY AİLELERİNE NÜFUZ ETMİŞLER VE GAYR-İ SÜNNÎ UNSURLARIN TESİRLERİNİ HAFİFLETİP DENGELERER BEYLİKLERİN MERKEZLERİNDE MEVLEVÎHANELER KURMUŞLARDIR.

SULTAN VELED'DEN SONRA YERİNE POSTA GEÇEN OĞLU ULU ARİF ÇELEBİ (Ö.719/1319) DE BABASININ YOLUNDAN GİTMİŞ VE BABASI TARAFINDAN İHDAS EDİLEN MEVLEVÎ TARİKATININ USÛL VE ERKÂNININ YERLEŞMESİNİ SAĞLA-

MIŞTIR. MEVLEVÎLİĞİN YAYGINLAŞMASI İÇİN GAYRET SARF EDEN ULU ARİF ÇELEBİ, ÖMRÜNÜN BÜYÜK BİR KISMINI TARİKATI YAYMAK MAKSADIYLA SEYAHATLE GEÇİRMİŞ, GİTTİĞİ BAZI YERLERDE MEVLEVÎHANELER AÇMIŞ, BÖYLECE MEVLEVÎLİK XIV. ASRIN İLK YARISINDA ULU ARİF ÇELEBİ İLE BİRLİKTE TEŞKİLATLANMASINI TAMAMLAMIŞ, DAHA SONRAKİ DÖNEMLERDE BU MAKAMA GELEN PİR ÂDİL ÇELEBİ (Ö. 864/1460) TARAFINDAN TARİKATIN USÛL VE ERKÂNI DEĞİŞMEMEK ÜZERE YERLEŞTİRİLMİŞTİR.

ÇELEBİLİK

SULTAN VELED DÖNEMİNDE MEVLÂNÂ ZAMANINDAN KALAN MİRASIN DA TESİRİYLE DAHA ÇOK TOPLUMUN ÜST KADEMELERİNE HİTAP EDEN, BEYLİKLERLE SAĞLANAN İRTİBAT NETİCESİNDE, SİYASİ ALANDA DA ETKİNLİK GÖSTEREN VE TOPLUMSAL BİR ÖRGÜT HALİNE GELEN TARİKAT, İDARİ OLARAK DA TEŞKİLATLANMIŞTIR. BU TEŞKİLATLANMA NETİCESİNDE ÇELEBİLİK MAKAMI İHDAS EDİLMİŞ VE MEVLÂNÂ DERGÂHI KURULDUĞU ANDAN İTİBAREN -MEVLÂNÂ'DAN HEMEN SONRA ONUN YERİNE GEÇEN HÜSAMEDDİN ÇELEBİ İSTİSNA KABUL EDİLİRSE- MEVLEVÎLİK TARİHİ BOYUNCA SULTAN VELED'DEN SONRA, MEVLÂNÂ SOYUNDAN GELEN VE KENDİLERİNE “ÇELEBİ” VEYA “ÇELEBİ EFENDİ” DENİLEN ŞEYHLER TARAFINDAN İDARE EDİLMİŞTİR. MEVLÂNÂ'NIN DAHA ÇOK ERKEK EVLATLARININ İDARE ETTİĞİ BU MAKAMA DA “ÇELEBİLİK MAKAMI” DENİLMİŞTİR SÖZ KONUSU BU SÜREÇ İÇERİSİNDE SULTAN VELED AİLESİNE MENSUP ERKEK ÜYELERDEN EN YAŞLISI “ÇELEBİ EFENDİ” UNVANIYLA KONYA MEVLÂNÂ DERGÂHI'NIN POSTUNA GEÇMESİYLE TARİKAT MERKEZİYETÇİ BİR ANLAYIŞ ÇİZGİSİNDE YÖNETİLMİŞTİR.

BU MAKAMDA BULUNAN ÇELEBİ EFENDİ, MEVLÂNÂ'NIN MUTLAK VEKİLİ VE BÜTÜN MEVLEVÎ ŞEYHLERİNİN TEK MERCİİ KABUL EDİLMİŞTİR. DİĞER MEVLEVÎ DERGÂHLARINDA BULUNAN ŞEYHLERİN POSTA TAYİN VE AZİL YETKİSİ DE KENDİSİNE AİTTİR. BÜTÜN DERGÂHLARDAKİ ŞEYH POSTLARININ DA SAHİBİ ODUR. HANGİ DERGÂHI ZİYARETE GİTSE, ŞEYH POSTU KENDİSİNE SUNULMASI DA BİR MEVLEVÎ GELENEĞİDİR.

TARİKATIN PİRİ MEVLÂNÂ, ONUN HALİFESİ ÇELEBİ HÜSAMEDDİN VE TARİKATIN KURUCUSU VE TEŞKİLATÇISI SULTAN VELED'LE BİRLİKTE, BU ANLAMDA MEVLÂNÂ DERGÂHI POSTNİŞİNLERİ/ÇELEBİ EFENDİLER VE ÇELEBİLİK MAKAMINDA BULUNDUKLARI SÜRELERLE İLGİLİ BU GÜN ELİMİZDE LİSTELER MEVCUTTUR.

MEVLEVÎHANELER

SULTAN VELED DÖNEMİYLE BİRLİKTE KURULMAYA BAŞLAYAN MEVLEVÎHANELER FONKSİYONLARI VE STATÜLERİ BAKIMINDAN “ÂSİTÂNELER” VE “ZÂVİYELER” DİYE İKİ GRUBA AYRILIRLAR. FARŞÇADA “KAPI EŞİĞİ, KAPI DİBİ, EŞİK

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عن علي كرم الله وجهه
 ورضي الله عنه كان إذا وصف النبي صلى الله تعالى
 عليه وسلم قال لم يكن بالطويل المقط ولا بالقصير المتردد
 كان ربة من القوم ولم يكن بالمتعبد لقطط ولا بالسبط
 كان جندار جلا ولم يكن بالمطعم ولا بالكليم وكان في الوجه تلو
 أبيض مشرب أذبح العينين أهلبا لأشفار جليل المشاش والتكيد
 أجرد ذو مشرب شش الكفين والقدين إذا شئ ينقلع كأنما
 يمشي في صلب وإذا التفت التفت معاير كفته
 حاتم النبوة وهو خاتم النبيين

مَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

وهو خاتم النبيين أجود الناس صدرا وأصدقهم
 لجة وألينهم عريكة وأكرمهم عشيرة من رآه بديه هابة ومن
 خالطه مغفرة أجته يقول ناعته لم أرقبته ولا بعدت مشكته
 اللهم صل وسلم على خير الزعماء وشفيع
 الأمة الضعيفة محمد وآله الطيبين الطاهرين
 وسلم تسليما كثيرا كثيرا

يا حضرت مولانا

YANI” GİBİ ANLAMLARA GELEN “ÂSTÂN” KELİMESİNDEN TÜRETİLEN ÂSİTÂNE, TÜRKÇE’DE “ÂSTÂNE” VEYA “ÂSİTÂNE” ŞEKLİNDE KULLANIMI YAYGINLIK KAZANMIŞ VE OSMANLI DEVRİNDE, BİR TARİKATIN VEYA BİR TARİKAT KOLUNUN MERKEZİ OLAN TAM TEŞEKKÜLLÜ TEKKELER İÇİN İSİM OLMUŞTUR.

ANCAK MEVLEVÎLİKTE ÂSİTÂNEİN DİĞER TARİKATLARDA BULUNMAYAN FARKLI BİR ANLAMI VARDIR. BU TARİKAT ERKÂNINA GÖRE ÂSİTÂNELER; İÇERİSİNDE “RİZÂ” KELİMESİNİN EBCED KARŞILIĞI OLAN 1001 GÜNLÜK ÇİLE ÇIKARTILAN, ZÂVİYELERE GÖRE DAHA GENİŞ BİR ALANDA KURULAN VE Dervişlerin eğitim ihtiyaçlarına göre mimari özellikler taşıyan DERGÂHLARDIR. BİR MEVLEVÎ ÂSİTÂNESİ UMUMİYETLE GENİŞ BİR BAHÇE İÇERİSİNDE BULUNUR VE SEMAHANE, TÜRBE, ÇİLEHANE, HÜCRELER, SELÂMLIK, HAREM DAİRESİ, MUTFAK, KİLER, MEŞKHANE GİBİ BİRİMLERDEN MÜTEŞEKKİL KISIMLARDAN OLUŞAN BİR MÜESSESEDİR.

ÂSİTÂNELERDE, “MATBAH TERBİYESİ” DENİLEN BİR USÛL TAKİP EDİLMİŞTİR. TOPLUMUN HER KESİMİNDEN YİRMİ BEŞ YAŞINI GEÇMEMİŞ, ASKERLİK VAZİFESİNİ İFA ETMİŞ, BEKÂR, MÜZMİN YAHUT BULAŞICI BİR HASTALIĞI OLMAYAN, SARA VEYA AKIL HASTALIKLARINDAN BİRİ İLE MALÛL BULUNMAYAN, “MATBAH-I ŞERİF” DENİLEN, İÇİNDE YEMekten ZİYADE “ÇİĞ KİMSELERİN” PİŞTİĞİ MAHALDE YATIP KALKAN VE “CAN” TABİR EDİLEN Derviş adayları yetiştirilmiştir.

MEVLEVÎLİĞİN İLK DÖNEMLERİNDEN İTİBAREN İÇERİSİNDE ÇİLE ÇIKARTILAN BÜYÜK MEVLEVÎ YAPILARINA ÂSİTÂNE DENİLDİĞİ GİBİ KÜÇÜK MEVLEVÎ TEKKELERİNE ZÂVİYE TABİR OLUNMUŞ, ZÂVİYELER ÂSİTÂNELERDEN KÜÇÜK OLDUĞU İÇİN, ZÂVİYE ŞEYHLERİ DE MEVLEVÎ TARİKATI HİYERARŞİSİNDE MEVKİ BAKIMINDAN ÂSİTÂNE ŞEYHLERİNDEN AŞAĞI TUTULMUŞTUR. ÇİLE ÂSİTÂNELERDE ÇIKARILMIŞ, Dervişler bu tekkelerde yetiştirilmiş ve ZÂVİYELERDE HİZMET ETMEK ÇİLE SAYILMAMIŞTIR.

MEVLEVÎLER AÇISINDAN ZÂVİYE, İÇLERİNDE ÇİLE ÇIKARILMAYAN FAKAT SEMA MEŞK EDİP AYRICA NEY ÜFLEYEN, KUDÛM ÇALAN, AYİN OKUYAN MEVLEVÎ Dervişlerinin BULUNDUĞU, SEYYAH Dervişlerin KONAKLADIĞI MEKÂNLARDIR. BU ZAVİYELERİN BAZILARI KONYA’DA ŞEMS TEBRİZÎ, ATEŞBÂZ-I VELÎ, İZMİR’DE BAHRİ BABA, KAYSERİ’DE BURHÂNEDDİN MUHAKKİK TİRMİZÎ, HALEP’TE ŞEYH EBU BEKİR VEFÂÎ GİBİ BİR MEVLEVÎ BÜYÜĞÜNÜN TÜRBESİ YANINA KURULMUŞTUR.

MERKEZİYETÇİ BİR YAPIYA SAHİP OLAN MEVLEVÎLİĞİN EN ÖNEMLİ DERGÂHI, İÇİNDE MEVLÂNÂ’NIN TÜRBESİ BULUNAN KONYA MEVLÂNÂ DERGÂHI’DIR. MEVLEVÎLİK TARİHİ BOYUNCA, BU TARİKATIN MERKEZİ KABUL EDİLEN MEVLÂNÂ DERGÂHI’NIN İLK ÇEKİRDEĞİNİ, MEVLÂNÂ’NIN BABASI BAHÂEDDİN VELED’İN (Ö.628/1231) DEFNEDİLDİĞİ KABİR VE BU KABİRİN ETRAFINA İNŞA EDİLEN BİRKAÇ Derviş HÜCRESİ OLUŞTURMUŞTUR.

MEVLÂNÂ’NIN VEFATINDAN SONRA, MEVLÂNÂ’NIN HALİFESİ ÇELEBİ HÜSAMEDDİN (Ö.684/1285) ZAMANINDA SULTAN VELED’İN (1226-1312) TEŞVİ-

Mezarlıkta ney üfleyen
Mevlevi dervîşî
G. Brindesi

KIYLA, KONYA YÖNETİCİLERİNDEN ALAMEDDİN KAYSER (Ö.683/1284), MUÎNEDDİN SÜLEYMAN PERVANE VE KARISI GÜRCİ HATUN’NUN DA MADDİ DESTEĞİ İLE MEVLÂNÂ’NIN KABRİ ÜZERİNE BİR TÜRBE YAPTIRMIŞTIR. BU TÜRBE, MEVLÂNÂ’YI SEVENLER İÇİN BİR MERKEZ HALİNİ ALMIŞ, TÜRBEYE BİRÇOK VAKIF GELİRİ TAHSİS EDİLMİŞ VE BU TARİHTEN SONRA “EVKÂF-I CELÂLİYE/CELÂLİYE VAKIFLARI” ADIYLA MÜSTESNÂ VAKIFLARDAN SAYILMIŞTIR. MEVLÂNÂ’NIN OĞLU SULTAN VELED ZAMANINDA TEŞKİLATLANACAK OLAN MEVLEVÎ TARİKATININ “HUZUR, HUZUR-I PÎR” DİYE ANILAN BU MERKEZ, TARİKATIN İLK KURULAN DERGÂHI OLMUŞTUR.

MEVLEVÎ TARİKATININ MERKEZİ SAYILAN KONYA’DA, “ÂSİTÂNE-İ ALİYYE” DE DENİLEN MEVLÂNÂ DERGÂHI’NDAN BAŞKA, BU ÖZEL ANLAMDA ÂSİTÂNE OLAN MEVLEVÎHANESLER ŞUNLARDIR: GALATA MEVLEVÎHANESİ (İSTANBUL), YENİ-KAPI MEVLEVÎHANESİ (İSTANBUL), BEŞİKTAŞ/BAHARİYE MEVLEVÎHANESİ (İSTANBUL), KASIMPAŞA MEVLEVÎHANESİ (İSTANBUL), AFYONKARAHİSAR MEVLEVÎHANESİ,

MANİSA MEVLEVÎHANESİ, HALEP MEVLEVÎHANESİ, BURSA MEVLEVÎHANESİ, ESKİ-ŞEHİR MEVLEVÎHANESİ, KÂHİRE MEVLEVÎHANESİ, GELİBOLU MEVLEVÎHANESİ.

İLK MEVLEVÎ ZÂVİYELERİ DE MEVLÂNÂ ZAMANINDA KONYA'DA AÇILMIŞTIR. HÂNİKÂH-I ZİYÂ VE HÂNİKÂH-I LÂLÂ İSİMLİ İKİ ZÂVİYE TESİS EDİLEREK, MEVLÂNÂ TARAFINDAN HÜSAMEDDİN ÇELEBİ BURALARA ŞEYH TAYİN EDİLMİŞTİR. KAYNAKLAR, KONYA'DA BU İKİ ZÂVİYEDEN BAŞKA DÂRÜ'Z-ZÂKİRİN VE MERACE'L-BAHREYN ZÂVİYELERİNİN BULUNDUĞUNDAN BAHSETMEKTEDİR.

KONYA'DA BU İLK DÖNEMDE TESİS EDİLEN BİR BAŞKA MEVLEVÎ ZÂVİYESİ DE ŞEMS ZÂVİYESİ'DİR. KONYA'DA MEVLÂNÂ DERGÂHI'NA BAĞLI OLARAK BULUNAN DİĞER MEVLEVÎ ZÂVİYELERİ İSE ATEŞBÂZ-I VELÎ ZÂVİYESİ, MERAM'DA TURUD YÖRESİNDE BULUNAN CEMEL ALİ DEDE ZÂVİYESİ VE MEVLÂNÂ DERGÂHI'NIN GÜNEYBATI YÖNÜNDE, AYNI ADA SAHİP MAHALLEDE BULUNAN PİRÎ MEHMED PAŞA ZÂVİYESİ'DİR.

MEVLÂNÂ'DAN SONRA YERİNE GEÇEN HÜSAMEDDİN ÇELEBİ İLE BAŞLAYIP, SULTAN VELED VE ULU ARİF ÇELEBİ ZAMANINDA VE DAHA SONRAKİ DEVİRLERDE, BİZZAT HALİFELER TARAFINDAN KONYA DIŞINDA DA MEVLEVÎ TEKKELERİ –Kİ BUNLARIN ÇOĞU ZÂVİYEDİR- KURULMUŞTUR. AMASYA'DA ÇELEBİ HÜSAMEDDİN'İN HALİFESİ ALAEDDİN, KIRŞEHİR'DE SULTAN VELED'İN HALİFELE-RİNDEN SÜLEYMAN, ERZİNCAN'DA HÜSEYİN HÜSAMEDDİN, KARAMAN'DA ULU ARİF ÇELEBİ HALİFELERİNDEN MEHMED BEY, NİĞDE'DE NASÜHEDDİN SEBBAĞ TARAFINDAN AÇILMIŞTIR. BAHSİ GEÇEN DÖNEMDE, DİĞER MERKEZLERDEKİ MEVLEVÎ TEKKELERİ DE AYNI ŞEKİLDE KURULMUŞTUR. KÜTAHYA DERGÂHI'NIN BANİSİ, SULTAN VELED'İN MÜNTESİPLERİNDEN “KÜTAHYA FATİHİ” DİYE BİLİNER EMİR İMADEDDİN HEZÂRDİNÂRÎ'DİR. KARAHİSAR MEVLEVÎHANESİ'NİN BANİSİ DE ULU ARİF ÇELEBİ'Yİ AFYON'DA MİSAFİR EDEN SAHİPOĞLU AHMED BEY'DİR.

XIV. ASIRDAN İTİBAREN ANADOLU'DA VE ANADOLU DIŞINDA OSMANLI DEVLETİ'NİN EGEMEN OLDUĞU ÜLKELERDE DAHA ÖNCE İSMİ GEÇEN MEVLEVÎ TEKKELERİNE İLAVETEN DAHA SONRAKİ DÖNEMLERDE DE BİRÇOK MEVLEVÎ ZÂVİYESİ AÇILMIŞTIR. XV. ASIRDA BOSNA SANCAKBEYİ İSA BEY (1440-1463) 865/1462 YILINDA SARAYBOSNA MEVLEVÎHANESİ'Nİ KURMUŞTUR.

XVI. ASRIN ORTALARINDA VEFAT EDEN *GÜLŞEN-İ ESRÂR* MÜELLİFİ ŞÂHİDÎ'NİN NAKLETTİĞİNE GÖRE, BU ASIRDA MEVLEVİLİK KÖYLERE KADAR YAYILMIŞ VE ANADOLU'NUN BİRÇOK YERİNDE HALKI TAMAMEN MEVLEVİLERDEN OLUŞAN MEVLEVÎ KÖYLERİ KURULMUŞTUR.

İLK DÖNEMLERDE KÖYLERE KADAR BİRÇOK YERLEŞİM YERİNDE TESİS EDİLEN MEVLEVÎHANELER, XVI. ASRIN BAŞLARINDAN İTİBAREN MEVLEVİLİĞİN KÖYDEN KASABAYA, KASABADAN ŞEHİRLERE ÇEKİLMEMEYE BAŞLAMASIYLA, DAHA ÇOK BEYLER, PAŞALAR VE VEZİRLER GİBİ DEVLET ERKÂNI TARAFINDAN TESİS EDİLMİŞTİR. MESELA KİLİS MEVLEVÎHANESİ 931/1525'TE EŞRAFTAN ALİ AĞA, SELANİK VE ÜSKÜB MEVLEVÎHANELERİ 1024/1615'TE EKMEKÇİZÂDE AHMED PAŞA (1026/1617), PEÇÖY (PEÇ-MACARİSTAN) MEVLEVÎHANESİ 1076/1665'TE GAZİ HA-

Kütahya'da üretilmiş çini askı üzerine "Allah, Muhammed, Ebûbekir, Ömer, Osman, Ali, Hasan, Hüseyin" isimlerini içeren madalyonlar, sehpa üzerine Mevlevî tac-ı şerifleri ve Hz. Mevlânâ'ya ithaf edilmiş beyitler.

Suna ve İnan Kırâç Vakfı
Kütahya Çini ve Seramik
Koleksiyonu

SAN PAŞA, KAYSERİ MEVLEVÎHANESİ 1086/1675'TE BAYRAM PAŞA, YENİŞEHİR MEVLEVÎHANESİ YİNE EŞRAFTAN HACI AHMED TARAFINDAN TESİS EDİLMİŞTİR Kİ BUNLARIN ÇOĞU MEVLEVÎ ZÂVİYESİ STATÜSÜNDE KALMIŞTIR.

XVI. ASIRDA ULU ARİF ÇELEBİ'NİN YOLUNU TAKİP EDEN DÎVÂNE/ DÎVÂNÎ MEHMED ÇELEBİ DE BU DÖNEMDE MEVLEVİLİĞİN YAYILMASINDA ÖNEMLİ KATKI SAĞLAMIS, LAZKİYE, MISIR (KAHİRE), CEZAYİR, SAKIZ, EĞRİDİR, SANDIKLI, MİDİLLİ, MUĞLA, BURDUR VE İSTANBUL'DAKİ GALATA (KULEKAPISI) MEVLEVÎHANELERİ VE RİVAYETLERE GÖRE FARS ÜLKESİNDEKİ MEVLEVÎHANE VE HALEP MEVLEVÎHANESİ ONUN ZAMANINDA VE ONUN GAYRETİYLE AÇILMIŞTIR. MEVLEVİLİĞİN YAYILMASINA DÎVÂNE MEHMED ÇELEBİ'DEN BAŞKA KÜTAHYA MEVLEVÎHANESİ ŞEYHİ CELÂLEDDİN ERGUN ÇELEBİ (Ö.775/1373) VE EDİRNE MEVLEVÎHANESİ MENSUPLARINDAN YUSUF SÎNEÇÂK DEDE (Ö. 953/1546) DE KATKIDA BULUNMUŞTUR.

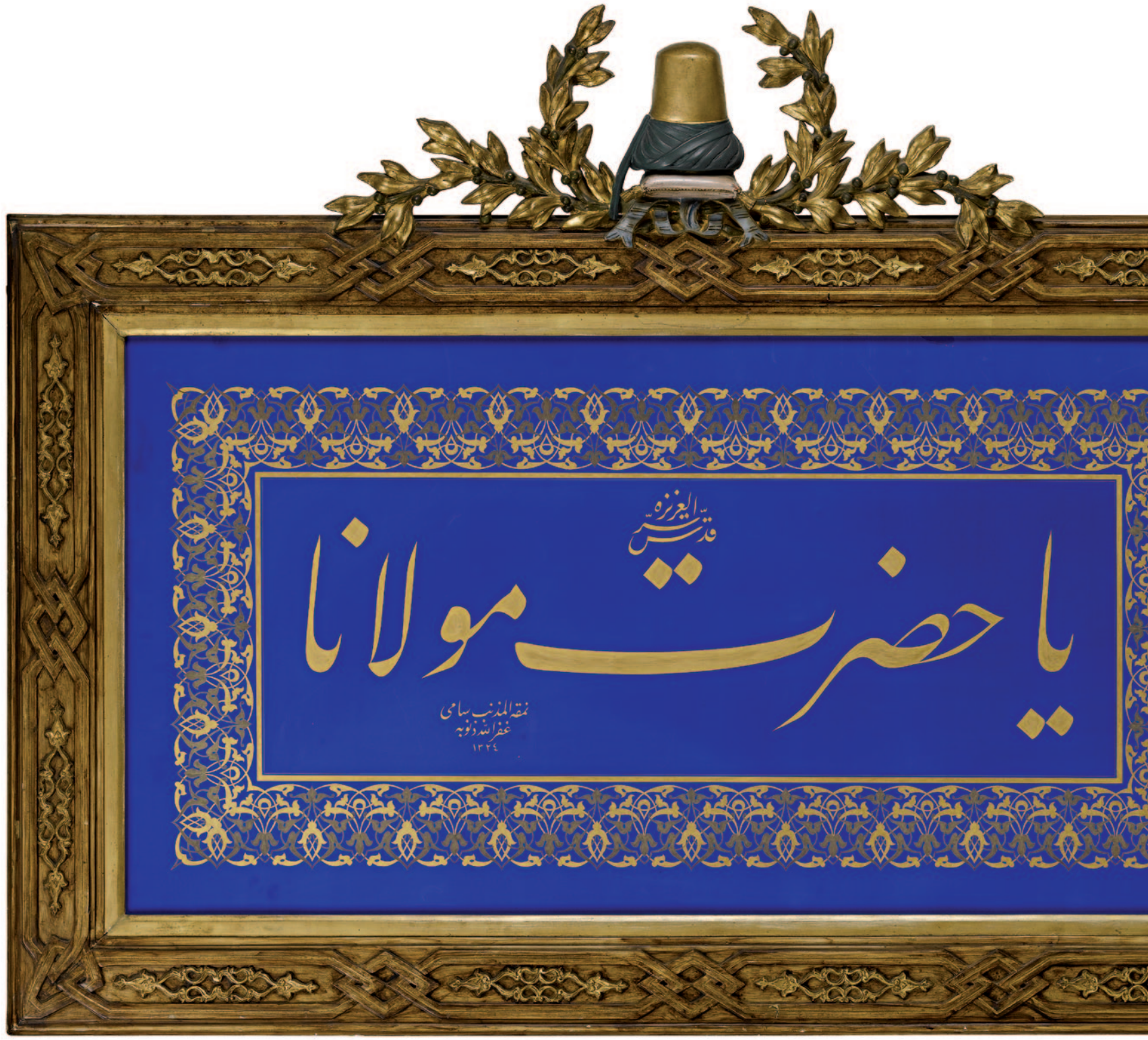
EVLİYA ÇELEBİ'YE GÖRE DE, MEVLEVİLİĞİN KONYA İLE HALEP ARASINDA EN GÖRKEMLİ TEKKELERİNDEN BİRİ SAYILAN AYINTAB/GAZİANTEP MEVLEVÎHANESİ, IV. MURAD DÖNEMİNDE, AYINTAB SANCAK BEYİ TÜRKMEN MUSTAFA B. YUSUF TARAFINDAN 1048/1638 YILINDA YAPTIRILMIŞTIR.

BAZI ŞEHİRLERDE DE KONYA MEVLÂNÂ DERGÂHI'NİN TENSİPLERİYLE MEVLEVÎ DEDELERİ MEVLEVÎHANELER AÇMIŞTIR. BURSA'DA AHMED CUNÛNÎ DEDE'NİN, TAVŞANLI'DA ESİF MEHMED DEDE'NİN, GELİBOLU'DA AĞAZÂDE MEHMED HAKİKÎ DEDE'NİN AÇTIĞI MEVLEVÎHANELER BUNLARDAN BAZILARIDIR. SAMSUN MEVLEVÎHANESİ DE SULTAN ABDÜLAZİZ ZAMANINDA, 1279/1862 SENESİNDE, ANTALYALI HASAN DEDE TARAFINDAN NAMAZGÂH/MUSALLA ARSASI ÜZERİNE İNŞA EDİLMİŞTİR.

XV. VE XVI. ASIRLARDA ANADOLU'DA VE RUMELİ'DEKİ Şİİ-BÂTİNİ CEREYANLARA KARŞI OSMANLILAR MEVLEVİLERE İTİBAR ETMİŞLERDİR. KAYNAKLARDA SULTAN II. MURAD TARAFINDAN 837/1433 TARİHİNDE İNŞA ETTİRİLEN EDİRNE MEVLEVÎHANESİ'NİN DE BU AMAÇLA TESİS EDİLDİĞİ DÜŞÜNÜLEBİLİR. XVIII. ASRIN SONLARI VE XIX. ASRIN BAŞLARINDA İSE BU POLİTİKANIN YERİNİ, KENDİSİ MEVLEVÎ OLAN III. SELİM'İN DE GAYRETLERİYLE, YENİÇERİ OCAĞINDA BEKTAŞİLERİN YERİNE MEVLEVİLERİ İKAME ETME DÜŞÜNCESİ ALMIŞTIR.

ÖZELLİKLE XVII. VE XVIII. ASIRLAR İÇERİSİNDE MEVLÂNÂ DERGÂHI'NDA POSTNİŞİNLİK MAKAMINDA BULUNAN HÜSEYİN, ABDÜLHALİM, KARA BOSTAN, ABDÜLHALİM, SADREDDİN VE ARİF ÇELEBİLER ZAMANINDA DEVLET ÜST DÜZEY YÖNETİCİLERİYLE TESİS EDİLEN YAKINLIKLAR NETİCESİNDE MEVCUT DERGÂHLARIN VARİDATI ARTMIŞ VE YENİ DERGÂHLAR AÇILMIŞTIR.

MEVLÂNÂ VE OĞLU SULTAN VELED DÖNEMLERİNDEN BAŞLAYARAK TARİKATIN YAPISI GEREĞİ SÜREKLİ ÜST DÜZEY YÖNETİCİLERLE YAKINLIK İÇİNDE GELİŞİP BÜYÜYEN VE YAYILAN MEVLEVİLİK XVII. ASRA KADAR, GEREK ÇELEBİLER GEREKSE DİĞER TARİKAT MENSUPLARIYLA BU ÖZELLİĞİNİ DEVAM ETTİRMİŞ, VEZİRLER BEYLER VE PAŞALAR TARAFINDAN İNŞA EDİLEN MEVLEVÎ DERGÂHLARININ,

Sami Efendi'nin ta'lik hattıyla "Yâ Hazret-i Mevlânâ" levhası
Sakıp Sabancı Müzesi

Bakariye
Mevlevîhanesi
14-15

TAMİRLERİ DE PADİŞAH EMRİYLE HAZİNEDEN KARŞILANMIŞ, MEVLEVÎLİK XVII. ASIRDAN İTİBAREN ADETA BİR DEVLET MÜESSESESİ HALİNİ ALMIŞTIR.

KURULAN BU MEVLEVÎ ZÂVİYELERİNE, ULU ARİF ÇELEBİ VE DÎVÂNE MEHMED ÇELEBİ'ZNİN BIRAKTIĞI HALİFELER HARİÇ TUTULURSA, İLK YILLARDA DERGÂHI AÇMAK VEYA AÇILAN DERGÂHA ŞEYHLİK YAPMAK ÜZERE GÖNDERİLEN MEVLEVÎ DEDELERİ POSTNİŞİN OLMUŞ, BUNLARIN VEFATINDAN SONRA VARSA OĞULLARI, YOKSA AİLEDEN EHİL BİR KİŞİ OLAN MEVLEVÎ DERVİŞİ O TEKKEYE POSTNİŞİN OLMUŞTUR. ANCAK ZAMANLA MEVLEVÎLİK YAYILIP GELİŞTİKTEN VE DERGÂHLARA ZENGİN VAKIFLAR BAĞLANDIKTAN SONRA BU UYGULAMA DEĞİŞMİŞ, MEVLEVÎHANELERE ŞEYH ATAMASI KONYA'DA BULUNAN VE TARİKATIN AYNI ZAMANDA İDARİ LİDERİ OLAN ÇELEBİ EFENDİ'NİN RIZASI VE İŞARETİYLE, BELİRLİ KURALLAR ÇERÇEVESİNDE GERÇEKLEŞTİRİLMİŞTİR.

MEVLEVÎLİĞİN İSTANBUL'A GELİŞİ

MEVLEVÎLİK, OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN PAYİTAHTI OLAN İSTANBUL'DA İLK DERGÂHINI FATİH SULTAN MEHMED (1451-1481) ZAMANINDA, KİLİSEDEN CAMİYE ÇEVİRİLEN VE DAHA SONRA KALENDERHÂNE ZÂVİYESİ OLARAK DERVİŞLERE TAHSİS EDİLEN BİNADA AÇMIŞTIR. DAHA SONRA 897/1491'DE, II. BAYEZİD DÖNEMİ (1481-1512) DEVLET ADAMLARINDAN İSKENDER PAŞA GALATA MEVLEVÎHANESİ'Nİ, 1006/1597'DE YENİÇERİ KÂTİBİ MALKOÇ MEHMED EFENDİ (Ö.1056/1646) YENİKAPI MEVLEVÎHANESİ'Nİ, 1030/1621'DE OHRİLİ HÜSEYİN PAŞA (Ö.1031/1622) BEŞİKTAŞ MEVLEVÎHANESİ'Nİ, XVII. YÜZYILIN İKİNCİ ÇEYREĞİNDE, 1032/1623-1041/1631 TARİHLERİ ARASINDA SİRRÎ ABDÎ DEDE EFENDİ (Ö.1041/1631) KASIMPAŞA MEVLEVÎHANESİ'Nİ, 1205/1790'DE DE HALİL NÜMAN DEDE ÜSKÜDÂR MEVLEVÎHANESİ'Nİ KURMUŞTUR.

İSTANBUL MEVLEVÎHANELERİ, İSTANBUL MERKEZLİ OSMANLI TARİKAT KÜLTÜRÜNDE TARİH BOYUNCA ÇOK ÖNEMLİ BİR YERE SAHİP OLMASINA RAĞMEN, İSTANBUL'DAKİ DİĞER TARİKATLARIN ÇOĞUNDAN DAHA AZ SAYIDA TEKKEYE SAHİP OLMUŞTUR. BUNUN BAŞLICA SEBEBİ DE, DİĞER TARİKATLARDAN FARKLI OLARAK MEVLEVÎLİĞİN BAZI ARAŞTIRMACILARIN *POPULAR SOUFİSM* DİYE ADLANDIRDIKLARI, GENİŞ TABANLI TASAVVUF HAYATI YERİNE, BAŞINDAN BERİ TASAVVUF KÜLTÜRÜNÜN KLASİK BOYUTUNU TEMSİL ETMESİ, DÜŞÜNCESİ, EDEBİYATI, MUSİKİSİ, İRFANI, ÂDÂB VE ERKÂNI İLE DAHA SEÇKİN BİR DÜZEYE HİTAP ETMESİ OLDUĞU KABUL EDİLMİŞTİR.

MEVLEVÎLİK, İSTANBUL'A GİRMESİYLE BİRLİKTE TARİKATIN YAPISI GEREĞİ BAŞTA PADİŞAHLAR OLMAK ÜZERE ÜST DÜZEY YÖNETİCİLERDEN VE ENTELEKTÜEL ÇEVRELERDEN YÜKSEK TEVECCÜH GÖRMÜŞ VE İSTANBUL TEKKELERİ BU KESİMLER TARAFINDAN SÜREKLİ GÖRÜP GÖZETİLMİŞTİR. MEVLEVÎLİĞE MUHİP OLANLAR VE İNTİSAP EDENLER, KADILARDAN, DİVAN KÂTİPLERİNDEN, RESMÎ MEMURLARDAN, VALİLERDEN, MEVKİ SAHİBİ YÜKSEK KİŞİLERDEN, BEYLERDEN, BEY-

Galata Mevlevihanesi'nin son postnişini Seyh Celâleddin Efendi
Galata Mevlevihanesi Müzesi

ZADELERDEN YAHUT DA HÂLET EFENDİ'NİN İMAMINA VARINCAYA KADAR BÜTÜN ADAMLARI GİBİ, BEYLERİNE, EFENDİLERİNE UYAN ETBÂDAN İBARETTİR. BUNLAR ARASINDA HALK TABAKASINA MENSUP OLANLAR PEK AZ GÖRÜLMEKTEDİR.

A. GÖLPINARLI'NIN İFADESİYLE “MEVLEVİLİK XVII. YÜZYILDAN İTİBAREN BİR DEVLET MÜESSESESİDİR.” BİRÇOK ARAŞTIRMACININ DA AYNI KANAATİ TAŞIDIĞI GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULURSA MEVLEVİLER, DAHA GENEL BİR İFADEYLE TARİKATLAR VE TEKKELER, OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA DEVLET İLE UYUM İÇERİSİNDEDİRLER. OSMANLI DEVLETİ'NİN HER ŞEYDEN ÖNCE DİNİ KONULARA ÖNCELİK VEREN BİR DEVLET OLDUĞUNU İDDİA EDENLER BU UYUMU, DEVLET VE TARİKATLARIN AMAÇ BİRLİĞİNE YORUMLAMAKTADIRLAR. ÖZELLİKLE İSTANBUL'DAKİ MEVLEVÎHANELERE ZAMAN ZAMAN PADİŞAH VE VEZİRLERİN ZİYARETE GELMELERİ VE TEVECCÜHLERİ, EŞRAFIN DA MEVLEVİLİĞE KARŞI İLGİSİNİ ARTIRMIŞTIR. OSMANLI SADRAZAMLARINDAN SÜFİ MEHMED PAŞA (Ö.1059/1649) YENİKAPI MEVLEVÎ ŞEYHİ DOĞANÎ AHMED DEDE'YE (Ö.1050/1630) MENSUPTUR VE GÖREVİNDEN AZLEDİLDİKTEN SONRA UZUN BİR SÜRE BU MEVLEVÎHANEDE KALDIĞI İÇİN «SÜFİ» LAKABIYLA ANILMIŞTIR.

XIX. ASIR İÇİNDEKİ BÜTÜN PADİŞAHLAR MEVLEVİLİĞE YAKIN İLGİ GÖSTERMİŞLER VE PADİŞAHLARIN BU YAKIN İLGİ VE ALAKALARI DEVLETİN TÜM KADEMESİNDEKİ MEMURLAR TARAFINDAN DA DESTEKLENMİŞTİR. BU DESTEK SAYESİNDE OSMANLI TOPRAKLARI İÇİNDE BULUNAN BÜTÜN MEVLEVÎHANELER, BAŞTA TAMİR VE İAŞE OLMAK ÜZERE BİRÇOK İHTİYAÇLARINI KARŞILAMAKTA PEK ZORLANMAMIŞLARDIR.

1242/1826'DA YENİÇERİ OCAĞI'NI ORTADAN KALDIRILMASIYLA BERABER BEKTAŞİLİĞİN YASAKLANMASI NETİCESİNDE, İSTANBUL'DA VE TAŞRADA BEKTAŞÎ TEKKELERİ KAPATILMIŞ, BEKTAŞİLİĞİN ORDU ÜZERİNDEKİ TÜM YETKİ, İMKÂN VE MORAL KAYNAĞI OLMA İLE İLGİLİ FAALİYETLERİ O GÜNDEN İTİBAREN MEVLEVİLİK TARİKATINA GEÇMİŞ VE TARİKATIN ORDUDAKİ TEMSİLCİSİ OLAN ŞEYHE “MÜŞİR/MAREŞAL” PAYESİ VERİLMİŞTİR. BEKTAŞİLİĞİN HALK SEVİYESİNDEKİ HİZMETLERİ DE NAKŞİBENDİLİĞE DEVREDİLMİŞTİR.

MEVLEVÎ TARİKATI ÇEVRELERİNCE BABASI II. MAHMUD GİBİ MEVLEVÎ MUHİBBİ KABUL EDİLEN SULTAN ABDÜLMECİD, MEVLEVÎ TEKKELERİNDEKİ *MESNEVÎ* ÖĞRETİM SİSTEMİNİ YAYMA DÜŞÜNCESİYLE TAHTA CÜLÛSUNUN İLK YILLARINDA İKİ DÂRÜ'L-MESNEVÎ AÇTIRMISTIR. MEVLEVÎ TARİKATINA MENSUP OLSUN OLMASIN HERKESE AÇIK OLAN VE BİR NEVİ MESNEVÎ ENSTİTÜSÜ KABUL EDİLEN BU MERKEZLER YOLUYLA, FARŞANIN ÖĞRETİLMESİ YANINDA, BİR TASAVVUFÎ-EDEBÎ ZEVLİK DE TOPLUMA KAZANDIRILMAYA ÇALIŞILMIŞTIR.

KENDİSİ DE BİR MEVLEVÎ OLAN VE TAHTA ÇIKTIĞINDA ABDÜLHALİM ÇELEBİ'NİN KILIÇ KUŞATTIĞI SULTAN V. MEHMED REŞAD, I. DÜNYA SAVAŞI'NDA MEVLEVİLERİN MANEVİ DESTEKLERİNİ ÖNEMSEMEKLE BİRLİKTE, BİZZAT SAVAŞA İŞTİRAKLERİNİN OSMANLI ORDUSUNUN BAŞARIYA ULAŞMASINA ÖNEMLİ KATKI SAĞLAYACAĞINI DÜŞÜNEREK, FİLİSTİN CEPHESİNE GÖNDERİLMEK ÜZERE BİR

Yenikapı Mevlevihanesi'nin son postnişini Şeyh Abdülbaki Efendi
Baki Baykara Arşivi

“MÜCÂHİDÎN-İ MEVLEVÎYYE ALAYI” KURULMASINI ARZU ETMİŞTİR. BU DÜŞÜNCE-SİNİ GERÇEKLEŞTİRMEK İÇİN İSTANBUL’DAKİ MEVLEVÎLERE BİR ALAY SANCAĞI İLE BİR KILIÇ GÖNDERMİŞ, KURULACAK ALAYA BÜTÜN MEVLEVÎLERİN KAYIT OLMASI-NIN ARZUSU OLDUĞUNU BİLDİRMİŞTİR. BİLİNDİĞİ GİBİ MEVLEVÎLER DE BİR ALAY KURARAK FİLİSTİN CEPHESİ’NE GİTMİŞLERDİR.

MEVLEVÎLİK, KURULDUĞU XIII. ASIR SONUNDAN TÜRKİYE CUMHU-RİYETİ’NDE TEKKELERİN KAPATILDIĞI XX. ASRIN İLK ÇEYREĞİNE GELİNCEYE KA-DAR, GEREK MEVLÂNÂ’NIN ŞÖHRETİ VE ESERLERİNİN ETKİNLİĞİ, GEREKSE TA-RİKATIN İLK DÖNEMLERİNDE SOSYOKÜLTÜREL VE SİYASAL ETKİLERDEN FAYDA-LANARAK, KISA SÜREDE BİRÇOK MERKEZDE MEVLEVÎ TEKKELERİ TESİS EDEREK YAYILMIŞTIR. F. KÖPRÜLÜ’NÜN İFADESİYLE; “OSMANLI DEVLETİ’NİN KURULMA-SINDAN SONRA DA TOPLUMDA VE SİYASİ ÇEVRELERDE ETKİNLİĞİNİ SÜRDÜREN MEVLEVÎLİK, MUSİKİ, SEMA VE ŞİİR GİBİ ÜÇ VASITAYA İSNAT ETTİĞİ TARİKAT AN-LAYIŞIYLA, OSMANLI ŞEHİRLERİNDE VE YÜKSEK MAHFİLLERDE DAİMA TARAFTAR BULMUŞ, BİRER SANAT MERKEZİ OLAN TEKKELERİ HER ZAMAN RAĞBET GÖRMÜŞ, MEVLEVÎ ŞEYHLERİ DE MEVCUT SOSYAL VE SİYASİ NİZAMI MUHAFAZA VE SARAYA KARŞI HER ZAMAN İTAATKÂR DAVRANARAK SİYASİ VE DİNİ KIYAMDAN DAİMA UZAK DURMUŞLARDIR.” OSMANLI’NIN FETHETTİĞİ HER BÖLGEYE TÜRK KÜLTÜRÜNÜ TA-ŞIYAN BİRER ELÇİ GÖREVİ GÖREN MEVLEVÎLER, BÖYLECE OSMANLI SINIRLARI İÇİN-DE MİSİR, SURİYE, İRAK VE AZERBAIJAN’DAN AVRUPA İÇLERİNDE PEÇOY’A KADAR HER TARAFTA MEVLEVÎ ZÂVİYELERİ AÇMIŞLAR VE MAHDUT BAZI ZAMANLAR İSTİS-NA EDİLİRSE MEVLEVÎLİK HÜKÜMET TARAFINDAN ASLA TAKİBATA ALINMAMIŞTIR.

OSMANLI DEVLETİ SINIRLARI İÇİNDE VAR OLAN MEVLEVÎ ZÂVİ-YELERİ, İMPARATORLUK KÜÇÜLDÜKÇE BELGRAT, BOSNA, FİLİBE, PEÇOY, VODİNE, YE-NİŞEHİR GİBİ DEVLET SINIRLARI DIŞINDA KALAN YERLERDEKİ MEVLEVÎHANELERİN MÜHİM BİR KISMI KAPANIP TARİHE GÖMÜLMÜŞ, MEVLEVÎLİĞİN YÜKSEK ZÜMREYE MAL OLMASI VE KÖYLERDEN KASABALARDAN ŞEHİRLERE ÇEKİLMESİYLE VE BUNA BAĞLI OLARAK VAKIFLARININ AZALMASIYLA DA, DEMİRCİ, MARMARİS, NİĞDE, TAVŞANLI GİBİ KÜÇÜK YERLERDEKİ MEVLEVÎHANELERDEN GERİYE BİR ZÂVİYE, BİR ŞEYH VE BİRKAÇ DERVİŞTEN BAŞKA BİR ŞEY KALMAMIŞTIR. ÖYLE Kİ, MUHİPSİZ-LİKTEN, NEYZENSİZLİKTEN ZÂVİYELERDE MUKABELELER YAPILAMAZ OLMUŞTUR.

SON DÖNEMLER DİYE BİLECEĞİMİZ XIX. ASIRDA İSE, ŞEYHLİK BİR MİRAS MALI GİBİ HENÜZ ÇOCUK YAŞTA DAHİ OLSA BABADAN OĞLA GEÇMİŞ, KAR-DEŞLER VE DİĞER MEVLEVÎ ŞEYH NAMZETLERİ ARASINDA ÇEKİŞMELERE SEBEP OLMUŞ, GÜÇ, HATIR VE YAKINLIK GELENEĞE ÜSTÜN TUTULUR HALE GELMİŞTİR.

MEVLEVÎLİĞİN TARİH SAHNESİNE ÇIKTIĞI XIV. ASIRDAN, İÇTİMAÎ FAALİYETLERİNİN YASAKLANDIĞI 1925 YILINA KADAR GEÇEN SÜRE İÇİNDE ANADOLU’DA, BALKANLARDA VE DİĞER İSLÂM BELDELERİNDE 100’ÜN ÜZERİNDE MEVLEVÎHANE FAALİYETTE BULUNMUŞTUR. TEKKELERİN KAPATILDIĞI 1925 YILIN-DA İSE BU DERGÂHLARDAN ANCAK 82 TANESİ FAALİYET GÖSTERMEKTEYDİ.

Mevlevi Şeyhleri birarada. 1913

MEVLEVÎLER VE SANAT

MEVLEVÎHANELER FAALİYETTE BULUNDUKLARI SÜRELER İÇİNDE BİRER EDEBİYAT FAKÜLTESİ, MUSİKİ KONSERVATUARI VE GÜZEL SANATLAR AKADEMİSİ GİBİ FONKSİYONLAR DA İCRA ETMİŞLERDİR. MEVLÂNÂ'NIN *MESNEVÎ* BAŞTA OLMAK ÜZERE ESERLERİNDE ÇOĞUNLUKLA ŞİİR ÜSLUBUNU KULLANMASI, MEVLÂNÂ'DAN SONRA ANADOLU'DA ŞİİRİN EL ÜSTÜNDE TUTULMASINI VE ÖZELLİKLE MEVLEVÎLER İÇİN HAYATIN BİR PARÇASI OLMASINI SAĞLAMİŞTIR. MEVLEVÎLER VE MEVLEVÎHANELER İLE ŞİİR BÜTÜNLEŞMİŞ VE OSMANLI DÖNEMİNDE SANAT HAYATINDA MEVLEVÎHANELER EDEBİYAT OKULU OLMUŞLARDIR. BÖYLECE ŞİİRLE ÜNSİYETİ OLAN AYDIN KESİM, TARİKAT TERCİHİ YAPARKEN MEVLEVİLİĞİ TERCİH ETMİŞ VE MEVLEVİLİK TARİHİ BOYUNCA, GEREK BU KESİMDEN, GEREKSE DEVLET ERKÂNINDAN OLAN PAŞALAR, BEYLER VE SANAT HEVESLİSİ ZENGİN EŞRAF TARAFINDAN TERCİH EDİLEN VE DESTEKLENEN TARİKAT OLMUŞTUR.

ŞİİR MEVLEVÎ KÜLTÜRÜ İÇİNDE ÖNCELİKLE MEVLEVÎHANELERDE CANLI TUTULMUŞ, BU MÜESSESELERDE GÖREV YAPAN HEMEN HEMEN BÜTÜN ŞEYH VE DEDELER, DERVİŞLER ŞİİRLE YAKINDAN İLGİLENMİŞLERDİR. HATTA PEK ÇOĞUNUN ŞAİR DİYE ANILACAK KADAR ŞÖHRET BULDUĞUNU, BU ALANDA YAZILAN ŞUARÂ TEZKİRELERİNDEN BİLİYORUZ. ŞUARÂ TEZKİRELERİNDE, MEVLEVÎ OLARAK ZİKREDİLEN DİVAN ŞAİRLERİNİN SAYISININ PEK DE AZ OLMADIĞI VE DİVAN EDEBİYATININ ÖNDE GELEN İSİMLERİNDEN ŞEYHÜLİSLÂM BAHAÎ, CEVRÎ, ŞEYHÜLİSLÂM YAHYA, FASÎH AHMED DEDE, NEŞÂTÎ AHMED DEDE, MÜNECCİMBÂŞI AHMED DEDE, NÂYÎ OSMAN DEDE, RECEB ENÎS DEDE, NEF'Î, NÂİLÎ, NÂBÎ, NEDİM, SÂKIB MUSTAFA DEDE, İLHÂMÎ (III. SELİM) VE NİHAYET ŞEYH GÂLİB GİBİ ŞÂİRLERİN, MEVLEVÎ OLDUKLARI BÜTÜN EDEBİYAT ÇEVRELERİNİN VE TEZKİRE YAZARLARININ MALUMUDUR.

MEVLEVÎ MUSİKİSİNİN İNTİŞAR ETTİĞİ YERLER MEVLEVÎ TEKKE- LERİ OLMUŞ, BAŞTA İSTANBUL OLMAK ÜZERE BÜTÜN MEVLEVÎ DERGÂHLARI BİR KONSERVATUAR GÖREVİ YAPMIŞ VE BU MERKEZLERDEN, BESTEKÂRLAR, KUDÜM- ZENLER VE NEYZENLERLE BİRLİKTE DİĞER MUSİKİŞİNASLAR YETİŞMİŞ, MEVLEVÎ OLMAYAN MUSİKİ MENSUPLARI DA BURALARDAN FAYDALANMIŞTIR.

MEVLEVÎ MUSİKİŞİNASLAR TARİH BOYUNCA DİNÎ VE LÂDİNÎ MU- SİKİ DE ÖNEMLİ ESERLER VERMİŞLERDİR. HATTA KLASİK TÜRK MUSİKİSİNİN EN ÖNEMLİ TEMSİLCİLERİ MEVLEVÎLERDİR DENİLSE YERİDİR. İTRÎ, İSMAİL DEDE VE ZEKÂÎ DEDE MEVLEVÎ MUSİKİŞİNASLARININ DÂHİLERİNDEN OLARAK İFADE EDİLE- BİLECEĞİ GİBİ, ALÎ NUTKÎ DEDE VE ABDÜLBAKÎ NÂSİR DEDE VB. BİRÇOK MEVLEVÎ ŞEYHİNİ DE BU MEYANDA ZİKREDEBİLİRİZ.

MEVLEVİLİK TARİHİ BOYUNCA MEVLEVÎ DERGÂHLARINDAN BİRÇOK HATTATIN YETİŞTİĞİ KAYITLARDA MEVCUTTUR. MEVLEVÎ DERGÂHLARINDAN MU- SİKİ, ŞİİR VE HAT SANATININ YANINDA, SANATININ DİĞER ŞUBELERİ OLAN RESİM, TEZHİP, NAKİŞ GİBİ KONULARDA ESER VEREN MEVLEVÎLER DE YETİŞMİŞTİR.

TEKKELERİN KAPATILMASINDAN GÜNÜMÜZE MEVLEVÎLİK

MEVLEVÎLER GELENEKTEN GELEN DEVLETLE BİRLİKTE HAREKET ETME ANLAYIŞLARINI KURTULUŞ SAVAŞI YILLARINDA DA DEVAM ETTİRMİŞLER, BAŞTA MEVLÂNÂ DERGÂHI ŞEYHİ ABDÜLHALİM ÇELEBİ OLMAK ÜZERE TÛM MEVLEVÎ ŞEYHLERİ BU SÛREÇTE ATATÛRK'ÛN YANINDA YER ALMIŞLAR, MADDİ VE MANEVÎ DESTEKLERİNİ ORTAYA KOYMUŞLARDIR. BU DAVRANIŞ ATATÛRK TARAFINDAN DA TAKDİR EDİLMİŞ VE 20 MART 1923'TE KONYA'YA GİDEN MUSTAFA KEMÂL, MEVLÂNÂ DERGÂHI'NI ZİYARET ETMİŞ VE AYİNİ İZLEMİŞTİR. ATATÛRK'ÛN BU TEVECCÛHÛ 1925 YILINDA TÛM TEKKELERİN KAPATILMASINA KARŞIN MEVLÂNÂ TÛRBESİ'NİN AÇIK TUTULMASI ŞEKLİNDE DE TEZAHÛR ETMİŞTİR. BUNA İLAVETEN DE BİRİNCİ TÛRKİYE BÛYÛK MİLLET MECLİSİ'NDE ABDÜLHALİM ÇELEBİ KONYA MEBUSLUĞU, VELED ÇELEBİ DE YOZGAT VE KASTAMONU MEBUSLUĞU YAPMIŞLARDIR. AYRICA ABDÜLHALİM ÇELEBİ, TBMM'DE MUSTAFA KEMÂL'DEN SONRA EN FAZLA OY ALARAK MECLİS BAŞKANI VEKİLİ SEÇİLMİŞTİR.

CUMHURİYETİN İLANINDAN SONRA ATATÛRK'ÛN İSTEĞİ VE TASVİBİYLE ABDÜLHALİM ÇELEBİ, OĞLU MUHAMMED BÂKİR ÇELEBİ'Yİ, ZAMANIN EN BÛYÛK ÂSİTÂNESİ OLAN HALEP MEVLEVÎHANESİ'NE ŞEYH TAYİN ETMİŞTİR. TÛRKİYE CUMHURİYETİ SINIRLARI İÇERİSİNDE 1925'TE TEKKELERİN KAPATILMASI VE AYNI YIL SON POSTNİŞİN ABDÜLHALİM ÇELEBİ'NİN VEFATI ÜZERİNE HALEP DERGÂHI'NDA ŞEYH BULUNAN MUHAMMED BÂKİR ÇELEBİ, ÇELEBİLİK MAKAMINI HALEP'TE TESİS ETMİŞ VE SURİYE'DEKİ FRANSIZ MANDATER HÛKÛMETİ TARAFINDAN DA BU MÛESSESE TASDİK EDİLMİŞTİR.

1943 YILINDA BÂKİR ÇELEBİ'NİN İSTANBUL'DA VEFATI VE 1944'TE DE SURİYE'NİN BAĞIMSIZLIĞINI ELDE ETMESİ ÜZERİNE, YENİ YÖNETİM ÇELEBİLİK MAKAMINI VE BU MAKAMIN İMTİYAZLARINI KALDIRMIŞ, DİĞER MEVLEVÎHANELERLE BERABER HALEP MEVLEVÎHANESİ'NİN VAKIFLARINA VE BÛTÛN VÂRİDÂTINA EL KÖNULMUŞ, HALEP MEVLEVÎHANESİ DE DAHİL OLMAK ÜZERE SURİYE'DEKİ TEKKELERİN TAMAMI VAKIFLAR UMUM MÛDÛRLÜĞÛ'NE BAĞLANMIŞTIR.

BÂKİR ÇELEBİ'NİN VEFATI ÜZERİNE OĞLU CELÂLEDDİN ÇELEBİ'NİN, ÇELEBİLİĞİ KABUL EDİLMEDİĞİ İÇİN, BÂKİR ÇELEBİ'YE HALEP DİŞİNDA İKEN VEKÂLET EDEN, VEFATINDAN SONRADA BİR YIL KADAR DA ÇELEBİLİK MAKAMINDA BULUNAN KARDEŞİ ŞEMSÛLVÂHİD ÇELEBİ BU TARİHİ MAKAMIN SON TEMSİLCİSİ OLMUŞTUR.

TÛRKİYE CUMHURİYETİ SINIRLARI İÇERİSİNDE İSE KAPATILAN MEVLEVÎ TEKKELERİNİN ŞEYHLERİ VE MENSUPLARI FAALİYETLERİ YASAKLANDIĞI İÇİN BAZILARI DEĞİŞİK MEMURİYETLERE DEVAM ETMİŞ, KİMİLERİ DE MAİŞETLERİNİ KAZANMA GAYRETİNDE OLMUŞLARDIR. BÖYLECE MEVLEVÎLİK DE DİĞER TARİKATLAR GİBİ FAALİYETLERİNE SON VERİLDİĞİ İÇİN TARİKAT ANLAMINDA TARİH OLMUŞTUR.

BÂKİR ÇELEBİ'NİN OĞLU CELÂLEDDİN ÇELEBİ, SURİYE HÛKÛMETİNİN 'KENDİ TABİYETLERİNE GEÇERLERSE HALEP MEVLEVÎHANESİ'NİN ZENGİN

VAKIFLARINI TEKRAR KENDİSİNE VERME' ŞARTINI KABUL ETMEYİP AİLESİYLE BİRLİKTE ANAVATANINA GERİ DÖNMÜŞ; İSTANBUL'A YERLEŞEREK GAYRETLİ ÇALIŞMALARıyla YURTİÇİ VE YURTDIŞINDA MEVLÂNÂ FİKİRLERİNİ ANLATMIŞ; BUNUNLA BİRLİKTE TÜRK KÜLTÜR VE ANANESİNİ TANITMADA BİR ELÇİ GÖREVİ ÜSTLENMİŞTİR. CELÂLEDDİN ÇELEBİ'NİN BU GAYRETLİ ÇALIŞMALARı İLMİ MAKAMLARIN DA DİKKATİNİ ÇEKMiŞ VE HAYATTA OLDUĞU DÖNEMDE SELÇUK ÜNİVERSİTESİ TARAFINDAN 1989'DA KENDİSİNE FAHRİ DOKTORLUK UNVANI VERİLMİŞTİR.

MEVLÂNÂ'NIN 21. KUŞAKTAN TORUNU OLAN CELÂLEDDİN ÇELEBİ'NİN 13 NİSAN 1996 TARİHİNDE İSTANBUL'DA VEFAT EDİP KONYA'YA GETİRİLEREK ÜÇLER MEZARLIĞI'NA DEFNEDİLMESİNDEN SONRA OĞLU FARUK HEMDEM ÇELEBİ, KIZI ESİN ÇELEBİ BAYRU VE DİĞER EVLATLARI (ÇELEBİ AİLESİ) BU GÖREVİ ÜSTLENMİŞTİR.

ÇELEBİ AİLESİNİN BU GAYRETLERİ YANINDA ÜLKEMİZDE -BAŞTA İSTANBUL OLMAK ÜZERE- KURULAN BAZI VAKIF VE DERNEKLER (ULUSLARARASI MEVLÂNÂ VAKFI İLE ŞEFİK CAN ULUSLARARASI MEVLÂNÂ EĞİTİM VE KÜLTÜR DERNEĞİ GİBİ) ARACILIĞI İLE DE MEVLÂNÂ VE MEVLEVİLİK GÜNÜMÜZE TAŞINMAYA VE TOPLUMLA TANIŞTIRILMAYA ÇALIŞILMAKTADIR. YİNE ÜLKEMİZDE BAZI ŞEHİRLERDE TASAVVUF AKADEMİSYENLERİ VE MEVLÂNÂ MUHİPLERİNCE BAŞLATILMIŞ OLAN *MESNEVÎ* DERSLERİ DE MEVLÂNÂ VE MEVLEVİLİĞİN ANLATILMASINA VE ANLAŞILMASINA ÖNEMLİ KATKILAR SAĞLAMAKTADIR.

BUGÜN DÜNYANIN BİRÇOK ÜLKESİNDE MEVLEVİLİK YENİDEN BİR CANLANMA SÜRECİ YAŞAMAKTADIR. ÖZELLİKLE AVRUPA'DA VE ABD'DE MEVLEVİLİK DİKKAT ÇEKİCİ BİR ŞEKİLDE YAYILMAKTADIR. ABD'DE "THE MEVLEVİ ORDER OF AMERICA" ADIYLA BİR TOPLULUK, YİNE ABD'DE İKİNCİ BİR MEVLEVİ TOPLULUĞU OLARAK "THRESHOLD SOCIETY" VE İSVİÇRE'DE "İSVİÇRELİ MEVLEVİLER TOPLULUĞU" GİBİ GRUPLAR BU MANADA GAYRET GÖSTERMEKTEDİR.

GEÇTİĞİMİZ YILLARDA UNESCO'YA KÜLTÜR BAKANLIĞI'NIN ÖNDERLİĞİNDE MEVLEVİ SEMA AYINININ "KÜLTÜREL MİRASI KORUMA PROJESİ" KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ İÇİN TEKLİFTE BULUNULMASI SONUCUNDA KÜLTÜR BAKANLIĞI KONUNUN UZMANLARINDAN OLUŞTURDUĞU HEYETE BİR PROJE HAZIRLATTIRMIŞ VE PROJE UNESCO TARAFINDAN KABUL EDİLMİŞTİR. BÖYLECE SEMA AYINI "İNSANLIĞIN SOMUT OLMAYAN BAŞ ESERLERİ LİSTESİ"NE DAHİL EDİLMİŞ VE SEMANIN İCRASI BELİRLİ KURALLARA BAĞLANMIŞTIR. YİNE KÜLTÜR BAKANLIĞI'NIN GİRİŞİMLERİ SONUCU MEVLÂNÂ'NIN 800. DOĞUM YILI OLAN 2007 YILI "MEVLÂNÂ YILI" OLARAK İLAN EDİLMİŞ VE BÜTÜN DÜNYADA VE ÖZELLİKLE ÜLKEMİZDE ÇEŞİTLİ ETKİNLİKLERLE KUTLANMIŞTIR.

Önde harem, semahane ile selamlık. Cemil Akgül, 2012

BAHARİYE MEVLEVÎHANESİ

M. BAHA TANMAN

BAHARİYE MEVLEVÎHANESİ İSTANBUL’UN EYÜP SEMTİNDE, XX. YÜZYIL BAŞLARINA KADAR YALILAR VE SAHİLSARAYLARI İLE DOLU OLAN BAHARİYE KİYİSİNDE YER ALMAKTAYDI. İSTANBUL’DAKİ MEVLEVÎ ÂSİTÂNELERİNDEN BİRİ OLAN TEKKE, BEŞİKTAŞ MEVLEVÎHANESİ’NİN YIKILMASI ÜZERİNE YAPTIRILMIŞTIR. ÇIRAĞAN SARAYI’NIN İNŞASI YÜZÜNDEN 1867-1868’DE SULTAN ABDÜLAZİZ TARAFINDAN YIKTIRILAN BEŞİKTAŞ MEVLEVÎHANESİ ÖNCE GEÇİCİ OLARAK FINDIKLI’DA KARACEHENNEM İBRAHİM PAŞA KONAĞI’NA, 1870’TE DE MAÇKA SIRTLARINDA YAPTIRILAN VE “MAÇKA MEVLEVÎHANESİ” OLARAK ANILAN YENİ BİNAYA TAŞINDI. BURASI DA 1874’TE BUGÜN İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ MADEN FAKÜLTESİ OLARAK KULLANILAN MAÇKA SİLAHHANESİ’NİN YAPIMI İÇİN TEKRAR YIKTIRILINCA, MEVLEVÎHANENİN SON POSTNİŞİNİ ŞEYH HÜSEYİN FAHREDDİN DEDE (1854-1911), BU DEFA EYÜP’TE 1874-1877 YILLARI ARASINDA, DAHA SONRA “BAHARİYE MEVLEVÎHÂNESİ” ADI VERİLEN BİNAYI TESİS ETTİ.

BİRÇOK KAYNAKTA MEVLEVÎHANENİN BAHARİYE KİYİSİNDE BULUNAN HATAP EMİNİ MUSTAFA VE HÜSEYİN EFENDİLERİN YALILARININ BAHÇESİNDE İNŞA EDİLDİĞİ BELİRTİLİR. NE VAR Kİ BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ’NDE BULUNAN BELGELERDE BU ARSANIN, II. MAHMUD TARAFINDAN YIKTIRILAN SABIK BAHARİYE KASRI’NA AİT OLDUĞU AÇIKÇA İFADE EDİLMEKTEDİR. YİNE SÖZ KONUSU BELGELERDEN, YIKTIRILAN MAÇKA MEVLEVÎHANESİ’NE AİT BİRÇOK İNŞAAT MALZEMESİNİN YENİ İNŞA EDİLECEK MEVLEVÎHANEDE KULLANILMAK ÜZERE BAHARİYE’YE TAŞINDIĞI, İNŞAATIN DA NERSES KALFA ADINDA BİR ŞAHSA HAVALE EDİLDİĞİ ÖĞRENİLMEKTEDİR.

KURULUŞ SAFHASINDA HÜSEYİN FAHREDDİN DEDE’NİN MENSUP VE MUHİPLERİNDEN BİRÇOK KİMSENİN, AYRICA İNŞAAT DEVAM EDERKEN TAHTA ÇIKAN II. ABDÜLHAMİD’İN KATKILARI OLDUĞU BİLİNMEKTEDİR. II. ABDÜLHAMİD MEVLEVÎHANENİN KURULUŞUNDAN BİR MÜDDET SONRA AYRICA İLK İKİ KATI HAREM, ÜÇÜNCÜ KATI DA SELAMLIK OLARAK KULLANILMAK ÜZERE YİRMİ SEKİZ ODA LI BİR MEŞRUTAHANE DE YAPTIRMİŞTIR. DEDEGÂN HÜCRELERİ, SOMATHANE (YEMEKHANE), MATBAH-I ŞERİF (MUTFAK), HAMAM, HELÂLAR VE HAREM MUTFAĞININ DA BU SIRADA İNŞA EDİLDİĞİ ANLAŞILMAKTADIR.

II. Abdülhamid döneminde Bahariye Mevlevihanesi'nin ilk yapıldığı şekliyle gösteren fotoğraf.
İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü Arşivi

İNŞASININ ÜZERİNDEN ÇEYREK YÜZYIL GİBİ OLDUKÇA KISA BİR SÜRE GEÇMİŞ OLMASINA RAĞMEN HALİÇ KİYİSİNİN YOĞUN RUTUBETİ YÜZÜNDEN HARAP OLAN MEVLEVÎHANE, MEVLEVÎ MUHİBBÎ SULTAN V. MEHMED REŞAD'IN DELÂLETİYLE EVKÂF NEZARETİ'NCE 1910'DA TAMAMLANAN ESASLI BİR TAMİR VE TADİLATA TABİ TUTULMUŞTUR. BU SIRADA SEMAHANE-TÜRBE BİNASI BÜTÜNÜYLE ELDEN GEÇİRİLEREK İÇİNDE BİR TAKIM DEĞİŞİKLİKLER YAPILMIŞ, HALİÇ'E BAKAN ÜST KAT ÇIKMALARININ AHŞAP PAYANDALARI İPTAL EDİLEREK YERLERİNE AYNI MALZEMEDEN SÜTUNLAR KONMUŞ, ZEMİN KATTA BATI YÖNÜNDE BULUNAN KADINLAR MAHFİLİ ÜST KATA TAŞINARAK YERİ "ZÜVVÂR MAKSÛRESİ"NE (ERKEK SEYİRCİ MAHFİLLERİ) KATILMIŞTIR. ÖTE YANDAN SELÂMLIK-HAREM BİNASININ SELÂMLIĞA AYRILAN ÜÇÜNCÜ KATI İPTAL EDİLEREK SEMAHANE-TÜRBE BİNASININ BATISINDA TEK KATLI MÜSTAKİL BİR SELÂMLIK İNŞA EDİLMİŞTİR. BU ARADA HAREMİN DE ELDEN GEÇİRİLMİŞ OLDUĞU VE HALİÇ'E BAKAN PENCERELERİNİN BÜYÜTÜLDÜĞÜ VE O DÖNEMDE MODA OLAN ART NOUVEAU TARZINDA AYRINTILARLA DONATILDIĞI ANLAŞILMAKTADIR. AYRICA CÜMLE KAPISI İLE YAKININDAKİ MESCİT DE BU TARİHTE İNŞA EDİLMİŞTİR. MEVLEVÎHANENİN TAMAMINI İÇİNE ALAN BU İHYA AMELİYESİNİN, DÖNEMİN EVKAF NEZARETİ İNŞAAT VE TAMİRAT MÜDÜRÜ OLAN MİMAR KEMÂLEDDİN BEY (1870-1927) TARAFINDAN İDARE EDİLDİĞİ, CÜMLE KAPISI İLE MESCİDİN BİZZAT KENDİSİ TARAFINDAN TASARLANDIĞI TAHMİN EDİLMEKTEDİR.

BAHARİYE MEVLEVÎHANESİ'NİN MÜLKİYETİ, TEKKELEİN KAPATILDIĞI 1925'TEN SONRA BANİNİN VERESESİ (ŞEYH AİLESİ) İLE HAZİNE VE VAKIFLAR ARASINDA UZUN SÜREN BİR DAVAYA KONU OLMUŞ, BU ARADA SON POSTNİŞİN SELMAN (TÜZÜN) EFENDİ'YE (Ö.1995) VEKALET EDEN BAHAEDDİN EFENDİ İLE HANIMININ İKAMET ETTİKLERİ SELÂMLIK DIŞINDA KALAN DİĞER BÖLÜMLER BAKIMSIZLIKTAN HIZLA HARAP OLMAYA BAŞLAMISHTIR. 1935'TE VAKIFLAR SEMÂHANE-TÜRBE BİNASINI YIKTIRMİŞ, HAREM 1938-1939'DA ÇIKAN BİR YANGINDA YOK OLMUŞ, ARSA İLE GERİYE KALAN YAPILAR 1968'DE DAVAYI KAZANAN VERESE TARAFINDAN SATILMIŞ, DAHA ÖNCE İÇİNDE BİR TUĞLA İMALATHANESİ BULUNAN ARSADA BU TARİHTEN SONRA GİSLAVED VE AYDIN YÜN MENSUCAT FABRİKALARI KURULMUŞTUR. BU ARADA TÜRBEDEKİ NAAŞLAR VERESE ELİYLE, SİLAHTARAĞA CADDESİ'NİN MEVLEVÎHANE İLE EYÜP'ÜN MERKEZİ ARASINDA KALAN KESİMİ ÜZERİNDE, YAMAÇ TARAFINDA BULUNAN 16 MART ŞEHİTLERİ'NİN ESKİ YERİNE TAŞINMIŞ, 1970 YILI BAŞLARINDA SELÂMLIK İLE CÜMLE KAPISI YENİ MAL SAHİPLERİNCE ORTADAN KALDIRILMIŞ, TUĞLA DEPOSU OLARAK KULLANILAN MESCİT İSE SON YILLARDA ASLİ ŞEKLİNE UYGUN OLMAYAN BİR BİÇİMDE ONARILARAK CAMİYE DÖNÜŞTÜRÜLMÜŞTÜR.

1986'DAN İTİBAREN İSTANBUL BELEDİYESİ ÇEVRESİNDEKİ BİRÇOK YAPI GİBİ MEVLEVÎHANE ARSASINDA YER ALAN FABRİKALARI DA KAMULAŞTIRARAK YIKTIRMİŞ VE BU ÜNLÜ ÂSİTÂNEDE, MESCİT, CÜMLE KAPISINDAN BİR SÖVE PARÇASI, HAMAMA AİT BAZI DUVAR KALINTILARI İLE ÇOĞU KIRIK BAZI KABİR TAŞLARI İNTİKAL EDEBİLMİŞTİ. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ TARAFINDAN İHALEYE AÇILAN VE ARALIK 2005 SONUNDA TAMAMLANAN RESTORASYON PROJESİNİN UY-

Semahane kuzeydoğudaki
fevkâni mahfillerden türbeye bakış.
Encümen Arşivi, 1933

1925'ten az önce harem
binasının önünde, Şeyh Hüseyin
Fahredden Dede Efendi'nin
kızı Destine Hanımefendi,
akrabasından olan diğer bir
hanımefendiyle sandalda.
rahmetli Şeyh Selman Tüzün
Arşivi'nden

GULAMASI 2011'DE SONA ERMİŞTİR. GÜNÜMÜZDE MEVLEVÎHANENİN YENİDEN İNŞA EDİLMİŞ OLAN BİNALARI ÜÇ AYRI VAKIF TARAFINDAN KÜLTÜR FAALİYETLERİNE YÖNELİK OLARAK KULLANILMAKTADIR.

BAHARİYE MEVLEVÎHANESİ ÖZELLİKLE BANİSİ HÜSEYİN FAHREDDİN DEDE EFENDİ'NİN MEŞİHATİ BOYUNCA (1874-1911) ÇOK VERİMLİ BİR TASAVVUF, KÜLTÜR VE SANAT MERKEZİ OLMUŞ, MEVLEVÎ EDEBİYATI, MUSİKİSİ VE ZARAFETİNİN SON BÜYÜK TEMSİLCİLERİNİN BARINDIĞI BİR OCAK HALİNE GELMİŞTİ. HÜSEYİN FAHREDDİN DEDE'NİN VEFATINI MÜTEAKİP YERİNE OĞLU KÜÇÜK HASAN NAZİF DEDE (Ö.1915) GEÇMİŞ, DÖRT YIL SONRA VEFAT EDEN BU ZATIN HALEFİ İSE, HÜSEYİN FAHREDDİN DEDE'NİN KIZI FATMA FASİHA HANIM'IN OĞLU SELMAN (TÜZÜN) EFENDİ (Ö.1995) OLMUŞTUR. ANCAK SELMAN EFENDİ BU TARİHTE (1919) HENÜZ REŞİT OLMADIĞI İÇİN KENDİSİNE ÖNCE SALÂHEDDİN ÇELEBİ, SONRA BİLECİK MEVLEVÎHANESİ POSTNİŞİNİ BAHAEDDİN DEDE VEKALET ETMİŞTİR.

MEVLEVÎHANENİN ARSASI, EYÜP'ÜN MERKEZİ İLE HALİÇ'İN BİTİMİ ARASINDA UZANAN VE ÖZELLİKLE İLKBAHARDA BİTKİ ÖRTÜSÜNÜN ZENGİNLİĞİNDEN ÖTÜRÜ BİZANS DÖNEMİNDE "KOZMİDİON", OSMANLI DÖNEMİNDE DE "BAHARİYE" ADLARI İLE ANILAN KIYI ŞERİDİNDE YER ALMAKTADIR. XX. YÜZYILIN İLK ÇEYREĞİNE KADAR BAHARİYE MİRÎ SAHİLSARAYLARININ YANI SIRA DEVLET RİCALİ İLE ZENGİNLERE AİT YALILARLA DOLU İDİ. YAKININDA BULUNAN SÂDÂBÂD'IN REVAÇ BULMASI ÜZERİNE LÂLE DEVRİ'NDE İYİCE YILDIZI PARLAYAN BU KIYI, SULTAN II. MAHMUD'UN BİRTAKIM SARAYLARI YIKTIRIP YERLERİNE İP-LİKHANE KİŞLASI'NI İNŞA ETTİRMESİ İLE GÖZDEN DÜŞMEYE BAŞLAMIŞ. I. DÜNYA SAVAŞI'NDAN SONRA DA FABRİKALARIN HÜCUMUNA UĞRAYARAK MESİRE NİTELİĞİNİ TAMAMEN KAYBETMİŞTİR.

DENİZ SEVİYESİNDEN PEK AZ YÜKSEKTE OLAN ARSANIN İÇİNDE YAPILARIN DAĞILIMI VE MİMARİ ÖZELLİKLERİ ŞÖYLEDİR: KUZEYDE SİLAHTAR-ĞA CADDESİ BOYUNCA TEKKEYE AİT BOSTANLAR BULUNMAKTA, DOĞU-BATI DOĞRULTUSUNDA UZANAN YÜKSEK BİR DUVAR BOSTANLAR İLE TEKKE BİNALARININ YER ALDIĞI KESİMİ AYIRMAKTADIR. ARSANIN GÜNEYDOĞU KÖŞESİNDE, CADDEDEN HALİÇ'E DOĞRU İLERLEYEN MEVLEVÎHANE ÇIKMAZI'NIN SONUNDA CÜMLE KAPISI YER ALIR. KESME KÖFEKİ TAŞINDAN TİTİZ BİR İŞÇİLİKLE ÖRÜLMÜŞ OLAN KAPIDA YANLARDA YER ALAN SİLİNDİR GÖVDELİ BABALAR, BASIK KEMERİN ÜZENGİ HİZASINDA BULUNAN KABARALAR, CEPHE İLE AÇIKLIĞI KUŞATAN KAVALLERLER, MUKARNASLI VE BAKLAVALI SAÇAK ALTI SİLMELERİ I. ULUSAL MİMARLIK ÜSLUBUNU YANSITIR. DIŞA BAKAN CEPHEDE KEMERİN ÜSTÜNDE, METNİ ÜSKÜDAR MEVLEVÎHANESİ'NİN SON POSTNİŞİNİ ŞAİR AHMED REMZİ (AKYÜREK) DEDE'YE (1872-1944) AİT 1328/1910 TARİHLİ TA'LİK HATLI MANZUM KİTÂBE BULUNUR.

AVLUYA GİRİNCE HEMEN SOLDA, AYNI ZAMANDA MEYDAN-I ŞERİF OLARAK KULLANILAN KÜÇÜK BİR MESCİT BULUNMAKTADIR. KÖŞELERİ 45° PAHLANMIŞ KAREYE YAKIN DİKDÖRTGEN PLANLI (10.25 X 9.60 M.) MESCİT, TUĞLADAN ÖRÜLMÜŞ DUVARLARI, DOĞU CEPHESİNDEKİ BASIK KEMERLİ GİRİŞİ, SİVRİ KEMERLİ

Bahariye Mevlevihanesi'nin binaları. M. Salih Aydoğan, 2012

PENCERELERİ İLE I. ULUSAL MİMARLIK ÜSLUBUNDA MÜTEVAZİ BİR YAPIDIR. İÇERİ-DE KUZEY DUVARI BOYUNCA UZANAN KADINLARA MAHSUS AHŞAP FEVKANÎ MAHFİL İLE DUVARLARI VE TAVANI SÜSLEYEN EKLEKTİK KALEM İŞLERİ GÖRÜLMEKTEDİR. CAMİYE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ SIRASINDA DUVARLAR BADANALANMIŞ, AHŞAP TAVAN BETONARME OLARAK YENİLENMİŞ, MAHFİL İPTAL EDİLMİŞ, KUZEYBATI KÖŞESİNE ÇİRKİN OLMAKLA BİRLİKTE YAPININ NİSPETLERİNE TERS DÜŞMEYEN MİNYATÜR BİR MİNARE EKLENMİŞ, İÇERİYE DE BASİT BİR AHŞAP MİNBER KONMUŞTUR. RESTORASYONDA MUHDES MİNARE ORTADAN KALDIRILMIŞ, HARİMDEKİ AHŞAP AKSAM VE KALEM İŞİ BEZEMELER ASLINA UYGUN BİÇİMDE İHYA EDİLMİŞTİR.

MESCİDİN HİZASINDA BATIDAN DOĞUYA DOĞRU, ÜSTÜ KAPALI GEÇİTLERLE BİRBİRLERİNDEN AYRILMIŞ OLARAK NEYZENBAŞI, KUDÜMZENBAŞI VE AŞÇI DEDEYE AİT ÜÇLÜ BİR HÜCRE GRUBU, ON BEŞ HÜCRE DEN OLUŞAN DİĞER BİR GRUP VE HELÂLAR SIRALANMAKTADIR. BU YAPI DİZİSİ İLE BOSTAN DUVARI ARASINDA ÜSTÜ ÖRTÜLÜ BİR GEÇİT UZANMAKTA, ARADAKİ GEÇİTLER BURAYA AÇILMAKTADIR. HELÂLARDAN İTİBAREN GÜNEY-KUZEY DOĞRULTUSUNDA HALİÇ YÖNÜNDE, ARSANIN DOĞU KESİMİNİ İŞGAL EDEN VE İNEK AHIRLARINI BARINDIRAN

*Bahariye
Mevlevîhanesi*

32-33

ARKA BAHÇEYE AÇILAN BİR GEÇİT, BİRBİRİNE BİTİŞİK SOMATHANE (YEMEKHANE) İLE MATBAH-I ŞERİF (MUTFAK) YER ALMAKTADIR. HÜCRELER DİZİSİNİN AVLU-YA BAKAN CEPHESİ BOYUNCA DEVAM EDEN AHŞAP DİREKLİ SUNDURMA GÜNEYE DOĞRU DÖNEREK SOMATHANE-MATBAH-I ŞERİF KİTLESİNİ DE KUŞATMAKTADIR. HEPSİ AHŞAP DUVARLI, AHŞAP ÇATILI, DİKDÖRTGEN PLANLI VE TEK KATLI OLAN BU BİRİMLERDEN SONRA, MATBAH-I ŞERİFİN GÜNEYİNDE ARKA BAHÇEYE AÇILAN DİĞER BİR GEÇİT İLE HAREM BİNASINA BİTİŞİK ÜÇ ISLAK MEKÂNDAN (ERKEKLER HAMAMI, HAREM HAMAMI VE HAREM MUTFAĞI) OLUŞAN KİTLE BULUNMAKTADIR. HALİÇ BOYUNCA UZANAN MOLOZ TAŞ ÖRGÜLÜ BİR RIHTIM İLE BUNUN AZ GERİSİNDE DOĞUDAN BATIYA DOĞRU HAREM, SEMÂHANE-TÜRBE VE SELÂMLIK BİNALARI BAĞIMSIZ KİTLELER OLARAK SIRALANIR. BU YAPILARIN ARASINDA KÂĞİR BABALAR OTURAN DEMİR PARMAKLIK RIHTIMI BAHÇEDEN AYIRIR. HALİÇ KIYISINDAKİ BU YAPI DİZİSİ İLE KUZYEDEKİ BİNALAR ARASINDA KALAN SAHA, ORTADA FİSKİYELİ HAVUZU, SARMAŞIK GÜLLERİNİN GÖLGELENDİRDİĞİ KAMERİYESİ VE MEYVE AĞAÇLARI İLE BİR İÇ BAHÇE ŞEKLİNDE DÜZENLENMİŞTİ. AYRICA HAREMİN DOĞUSUNDA NİSPETEN UFAK BOYUTLU BİR HAREM BAHÇESİ BULUNMAKTAYDI.

Bahariye Mevlevihanesi'nin binalarının 19. yüzyıl sonunda, ilk yapıldığı haliyle kara tarafından görünümü.
Suna ve İnan Kırac Vakfı Fotoğraf Koleksiyonu

MEVLEVÎHANENİN MERKEZİNİ OLUŞTURAN VE LEB-İ DERYA KONUSU İLE OLDUĞU KADAR DIŞ GÖRÜNÜŞÜ İLE DE GEÇEN YÜZYILA AİT BİR İSTANBUL YALISINI ANDIRAN AHŞAP İSKELETLİ, İKİ KATLI SEMAHANE-TÜRBE BİNASI, TARİKAT YAPILARININ SİVİL MİMARİDEN NE ÖLÇÜDE ETKİLENDİKLERİNİ İSPAT ETMEKTEDİR. 28.50 X 25.50 M. BOYUTLARINDAKİ SÖZ KONUSU BİNA, ZEMİN RUTUBETİNDEN AHŞAP MALZEMEYİ KORUMAK AMACIYLA, MOLOZ TAŞ DUVARLI BİR BODRUM KATI ÜZERİNDE İNŞA EDİLMİŞTİR. EN ÖNEMLİ BÖLÜMLER OLAN SEMAHANE İLE TÜRBEİNİN YANI SIRA BUNLARLA BAĞLANTILI HÜNKÂR MAHFİLİNİ, AYİNİ TAKİP EDEN ERKEK ZİYARETÇİLERLE HANIMLARA VE MUTRİBE MAHSUS MAKSÛRELERİ VE ŞERBETHANEYİ BARINDIRAN YAPININ DUVARLARI İÇERİDEN BAĞDADÎ SIVA, DIŞARIDAN AHŞAP MALZEME KAPLIDIR. DİKDÖRTGEN AÇIKLIKLI KAPILARLA PENCERELER İSE PERVAZLAR VE KÜÇÜK ALINLIKLARIN YANI SIRA ZEMİN KATTA DEMİR PARMAKLIKLAR, ÜST KATTA KAFESLERLE DONATILMIŞTIR. TEPE NOKTASINDA MEVLEVÎ SİKKESİ BİÇİMİNDE MADENÎ BİR ALEM TAŞIYAN AHŞAP ÇATI ALATURKA KİREMİTLERLE KAPLIDIR.

KUZEY-GÜNEY DOĞRULTUSUNDA ORTASINDAN GEÇEN BİR EKSENE GÖRE SİMETRİK OLARAK TASARLANMIŞ BİNANIN DÖRT GİRİŞİ BULUNMAKTADIR. KUZEY CEPHESİNİN ORTASINDA YER ALAN ESAS GİRİŞİN ÜZERİNDE, BEŞİKTAŞ MEVLEVÎHANESİ'NDEN GETİRİLDİĞİ ANLAŞILAN, METNİ MÛSÂ KÂZİM PAŞA'YA AİT 1276/1859-1860 TARİHLİ MANZUM BİR KİTABENİN BULUNDUĞU BİLİNMEKTEDİR. YAPININ KUZEYDOĞU KÖŞESİNDE DOĞRUDAN TÜRBEYE AÇILAN BİR GİRİŞ MEVCUTTUR. HALİÇ'E KOMŞU OLAN GÜNEYBATI VE GÜNEYDOĞU KÖŞELERİNDE DE SEMAHANEDEN DUVARLARLA TECRİT EDİLMİŞ, EŞ BOYUTLU, SİMETRİK KONUMDA, CEPHELERDE TAŞMA YAPAN MERDİVEN KULELERİYLE DONATILMIŞ BİRER GİRİŞ GÖRÜLMEKTEDİR. BUNLARDAN BİRİNCİSİ DOĞUYA, HAREM BİNASI YÖNÜNE AÇILMAKTA VE ÜST KATTAKİ HÜNKÂR MAHFİLİNE BAĞLANMAKTADIR. GÜNEYE HALİÇ YÖNÜNE AÇILAN DİĞERİ İSE KADINLARA MAHSUS BACILAR MAKSÛRESİNE GEÇİT VERMEKTEDİR. 1910'DAKİ TADİLAT SIRASINDA HÜNKÂR GİRİŞİ İLE HANIMLAR GİRİŞİNİN BUNLARLA BAĞLANTILI OLARAK ÜST KATTAKİ MAHFİLLERİN YER DEĞİŞTİRMİŞ OLDUĞU TAHMİN EDİLEBİLİR. BÜTÜN BU GİRİŞLERİN ÖNLERİNDE DÖRDER BASAMAKLI SAHANLIKLAR, AYRICA ESAS GİRİŞ İLE HÜNKÂR GİRİŞİ ÖNÜNDE CAMEKÂNLİ BÖLMELER BULUNMAKTAYDI.

YAPININ MERKEZİNDE KÖŞELERİ ÇEYREK DAİRELERLE YUMUŞATILMIŞ KARE PLANLI, İKİ KAT BOYUNCA YÜKSELEN ESAS SEMAHANE YER ALIR. 13 X 13 M. BOYUTLARINDAKİ BU ALANI SINIRLAYAN ÇİZGİ ÜZERİNDE "NEZR-İ MEVLÂNÂ"YA TEKABÛL EDEN ON SEKİZ ADET SEKİZGEN KESİTLİ, GÖMME BAŞLIKLILIKLI, YALANCI MERMER BOYAMALI AHŞAP SÜTUN SIRALANMAKTADIR. BUNLARDAN SEKİZİ ÇEYREK DAİRELERİN BAŞLARINA, DÖRDÜ KUZEY KENARINA, GERİYE KALAN ALTISI DA DİĞER ÜÇ KENARA ORTADA DAHA GENİŞ, YANLARDA DAHA DAR AÇIKLIKLAR BIRAKACAK ŞEKİLDE YERLEŞTİRİLMİŞTİR. BUNLARIN ARASI, ESAS GİRİŞİN ÖNÜNDEKİ AÇIKLIK DIŞINDA AHŞAP KORKULUKLARLA KAPATILMIŞTIR. SEMA ALA-

Bahariye Mevlevihanesi'nin binalarının 1933'teki durumları: sağdan sola doğru önde cümle kapısı, bunun solunda mescit, kıyıda selâmlık, semahane-türbe, harem binaları, haremın gerisinde mutfak ve hamam birimlerinin kuzeybatıdan (kara tarafından) görünüşü. Encümen Arşivi

NİNİ SINIRLAYAN BU SÜTUN-KORKULUK DİZİSİ İLE DIŞ DUVARLAR ARASINDA KALAN SAHANIN, CÜMLE KAPISININ ÖNÜNDEKİ GİRİŞ BÖLÜMÜ İLE BUNUN TAM KARŞISINDAKİ MİHRAP ÖNÜ BÖLÜMÜ DIŞINDA KALAN KESİMİ DOĞUDA TÜRBEME, DİĞER YÖNLERDE DE ERKEK SEYİRCİLERE MAHSUS ZÜVVÂR (ZİYARETÇİLER) MAKSÜRESİNE AYRILMIŞTIR. AHŞAP SANDUKALARI BARINDIRAN TÜRBE DOĞUDA ORTADAKİ SÜTUN AÇIKLIĞI İLE BUNUN KUZEYİNDEKİ AÇIKLIK BOYUNCA DEVAM ETMEKTEDİR. ZEMİNLERİ SEMA ALANINDAN BİR SEKİ İLE DÜZELTİLMİŞ OLAN BU KESİMLER BİRBİRLERİNDEN AHŞAP KORKULUKLARLA AYRILMIŞTIR. SEMAHANE İLE TARİKAT YAPILARINA HAS BİR MEKÂN BÜTÜNLÜĞÜ İÇİNDE OLAN TÜRBENİN KORKULUKLARI İNCE BİR İŞÇİLİK SERGİLEYEN, BAROK ÜSLUPTA SÜSLEME UNSURLARI BARINDIRMAKTA, BABALARININ VE KÜPEŞTESİNİN ÜSTÜNDE DE AHŞAPTAN YAPILMIŞ MEVLEVÎ SİK-KELERİ SIRALANMAKTADIR. DİĞER KORKULUKLAR İSE DEKUPAJ TEKNİĞİ İLE BASİT BİR BİÇİMDE SÜSLENMİŞTİR. GÜNEY DUVARININ EKSENİNDE YARIM DAİRE PLANLI MİHRAP, SEMA ALANININ BATI KENARINDA MESNEVÎHAN KÜRSÜSÜ, ZEMİN KATIN KUZEBATİ KÖŞESİNDE İSE, KAPININ YANI SIRA BİR SERVİS PENCERESİ İLE DONATILMIŞ (L) PLANLI ŞERBETHANE YER ALMAKTAYDI. ESAS GİRİŞİN YANLARINDAN HAREKET EDEN TEK KOLLU AHŞAP MERDİVENLERDEN BU BÖLÜMÜN ÜSTÜNDE YER ALAN MUTRİP MAKSÜRESİNE ÇIKILIR.

ÜST KATTA, ORTADAKİ SEMAHANE BOŞLUĞUNUN ÇEVRESİNDE ZEMİN KATTAKİLERLE AYNI HİZADA YER ALAN VE ÇATIYI TAKVİYE EDEN ON SEKİZ ADET DAİRE KESİTLİ VE KORİNT BAŞLIKLİ AHŞAP SÜTUN SIRALANIR. İKİ SÜTUN DİZİSİ ARASINDA, SEMAHANEYE BAKAN YÜZEYİ ÜÇÜZ YİV DİZİLERİ VE DİKDÖRT-GEN ÇERÇEVELERLE SÜSLENMİŞ BİR KORKULUK YER ALMAKTADIR. MİHRAP ÖNÜ BÖLÜMÜNÜN VE TÜRBENİN ÜSTÜ BOŞ BIRAKILMIŞ, MİHRABIN KARŞISINA GELEN AÇIKLIK İLE BUNA KOMŞU OLAN BİRİMLER MUTRİP MAKSÜRESİNE, GÜNEYDOĞU KÖŞESİ HÜNKÂR MAHFİLİNE, BATI KANADINI OLUŞTURAN ALAN DA BACILAR MAKSÜRESİNE AYRILMIŞTIR. KAVİSLİ BİR ÇIKMA İLE GENİŞLETİLMİŞ VE BACILAR MAKSÜRESİNDEN BİR DUVARLA TECRİT EDİLMİŞ OLAN MUTRİP MAKSÜRESİ SÜSLÜ PARMAKLIKLARLA, HALİÇ YÖNÜNE DOĞRU SİMETRİK BİRER ÇIKMA İLE GENİŞLETİLMİŞ OLAN HÜNKÂR MAHFİLİ İLE BACILAR MAKSÜRESİ İSE AHŞAP KAFESLERLE DONATILMIŞTIR. MEVLEVÎHANENİN İLK YAPISINDA SÖZ KONUSU ÇIKMALARI TAŞIYAN ÜÇGEN BİÇİMİNDEKİ İRİ PAYANDALAR 1910'DAKİ ONARIMDA İPTAL EDİLEREK YERLERİNE, İKİSİ BİNANIN CEPHESİNE BİTİŞİK OLMAK ÜZERE, KARE KESİTLİ VE GÖMME BAŞLIKLİ ALTIŞAR SÜTUN KONMUŞTUR.

HER İKİ KATTA DA BOL MİKTARDA PENCEREDEN İŞIK ALAN BİNADA ZEMİN KAT MAHFİLLERİNİN TAVANLARI "ÇUBUKLU" DENİLEN TÜRDEDİR. İÇBÜKEY BİR KUŞAKLA ÇEPEÇEVRE SARILARAK BÜYÜK BİR AYNALI TONUZ GÖRÜNÜMÜ KAZANMIŞ OLAN SEMAHANE TAVANI BAĞDADÎ SIVALIDIR. BU KUŞAKTA RÛMÎ VE PALMET GİBİ KLASİK SÜSLEME UNSURLARININ YANI SIRA GEÇ DEVİR ENDÜLÛS ÜSLÛBUNU HATIRLATAN DAMARLI KIVRIK YAPRAKLARI İHTİVA EDEN YOĞUN BİR SÜSLEME GÖZE ÇARPAR. ÜST KAT SÜTUNLARI İLE TAVAN ARASINDA

Semahaneden görünüm. Songül Koç, 2011

ZERENDÜD TEKNİĞİ İLE YAZILMIŞ TA'LİK HATLI MISRALARI İHTİVA EDEN KARTUŞLAR SIRALANIR. SEMANIN MANEVÎ İÇERİĞİNİ ANLATAN BU FARŞÇA MISRALAR HZ. MEVLÂNÂ'NIN DİVÂN-I KEBİR'İNDE YER ALMAKTADIR. HÜNKÂR MAHFİLİNİN, MİHRAP ÖNÜ BÖLÜMÜNÜN VE TÜRBEİNİN TAVANLARI DA AYNALI TONUZ YA DA TEKNE TONUZ BİÇİMİNDE GÖÇERTİLMİŞ, BRANDA ÜZERİNE SEMAHANE TAVANINDAKİLERİ HATIRLATAN EKLEKTİK SÜSLEMELER YAPILMIŞTIR.

İLK YAPILDIĞINDA ÜÇ KATLI OLDUĞU, YİRMİ SEKİZ ODAYI BARINDIRDIĞI VE SELÂMLIK OLARAK KULLANILAN SON KATININ 1910'DAKİ ONARIM SIRA-SINDA İPTAL EDİLDİĞİ BİLİNER HAREM KISMI, MALZEME VE İNŞAAT TEKNİĞİ AÇILARINDAN SEMAHANE-TÜRBE BİNASI İLE AYNI ÖZELLİKLERİ PAYLAŞMAKTADIR. PLANI TAM OLARAK TESPİT EDİLEMİYEN, ANCAK CEPHELERDE GERİYE ÇEKİLMİŞ "ZÜLVECHEYN" SOFALARLA BUNLARA AÇILAN SİMETRİK MEKÂNLARI BARINDIRDIĞI TAHMİN EDİLEN, YAKLAŞIK 22.50 X 22.50 M. BOYUTLARINDAKİ YAPI, HAREKETLİ CEPHELERİYLE SON DEVİR YALI MİMARİSİ ÖZELLİKLERİNİ YANSITMAKTAYDI.

AYNI MALZEME VE İNŞAAT ÖZELLİKLERİNİ SERGİLEYEN TEK KATLI SELÂMLIK ŞEYH ODASI, KAHVE OCAĞI VE KÜTÜPHANE ODASI TÜRÜNDEN MEKÂNLARI İHTİVA ETMEKTEYDİ. 16.65 X 15.40 M. BOYUTLARINDAKİ BİNA MERKEZİ BİR SOFA ÇEVRESİNDE SIRALANAN VE CEPHELERİN ORTASINDA DIŞA TAŞAN ÇEŞİTLİ BİRİMLERİ BARINDIRMAKTADIR.

DEDEGÂN HÜCRELERİ, SOMATHANE, MATBAH-I ŞERİF İLE HAMAMLARIN İÇ DÜZENİNE İLİŞKİN GÖRSEL BELGELER BULUNMADIĞI İÇİN SÖZ KONUSU BİRİMLER, AYNI DÖNEMİN BAŞKA MEVLEVÎHANELERİNDEKİ ÖRNEKLER ESAS ALINARAK RESTİTÜE EDİLMİŞTİR.

BİR KISMI MATBAH-I ŞERİF İLE HAREM YAPISI ARASINDA, BAZILARI DA SELÂMLIĞIN GERİSİNDE BULUNAN MEZAR TAŞLARI RESTORASYON KAPSAMINDA ONARILMIŞTIR. BAHARİYE MEVLEVÎHANESİ'NİN HAZİRESİNDE, KURULUŞLARI ÇOK DAHA ESKİYE GİDEN GALATA VE YENİKAPI MEVLEVÎHANELERİNİN HAZİRELERİNE GÖRE DAHA AZ SAYIDA MEZAR BULUNMAKTADIR. BAZILARININ DA, ARSADA FABRİKALARIN İNŞA EDİLDİĞİ DÖNEMDE ORTADAN KALKTIĞI TAHMİN EDİLEBİLİR.

Bahariye Mevlevihanesi

Istev Yayınları 1
2012

Editör
M. Baha Tanman

Tasarım
Salih Pulcu

Uygulama
Erol Polat

Baskı
Denizati Ofset

Istev
İlim Sanat Tarih Edebiyat Vakfı

Silahtarğa Cad. No. 12
Eyüp İstanbul

0212 614 33 88

www.istev.org.tr

İSTEV
İlim Sanat Tarih Edebiyat Vakfı
Silahtarğa Cad. No. 12
Eyüp İstanbul
0212 614 33 88
www.istev.org.tr